B. N. C.
FIRENZE
1011
13

1011 13

MISCELLANEE
R. BIBLIOTECA NAZ. CENTRALE DI FIRENZE
1011
13

CART

1011.13

MAGNI CARTESII MANES

Ab ipſomet defenſi;

SIVE

N. V. RENATI DES-CARTES

Querela Apologetica

Ad Ampliſſimum Magiſtratum

ULTRAJECTINUM,

Quâ technæ, calumniæ, mendacia, falſorum teſtimoniorum fabricæ, aliaque crimina VOETIORUM & DEMATII, *plenè reteguntur.*

Opuſculum antea ineditum, nunc verò opponendum quotidianis *Voetii* & *Voetianorum* criminationibus, iis nominatim quas ſub THEOLOGIÆ NATURALIS REFORMATÆ *titulo haud ita pridem emiſerunt.*

1011
13

VRISTADII,

Apud Lancellotum Miſopodem ad inſigne fortunæ volatilis in ſuburbio. Anno 1661.

VT ex Africa ſemper aliquid novi, ita quotidie aliquid monſtri prodit ex officinâ Voetianâ: adeò pertinax eſt illud Theologicum Giſberti Voetii *odium, ut videatur Ætna ac Veſuvis perennes flammas ſuperare. Iamdiu noſter Heros ad plures in Sueciâ abierat, Schoockio-Voetiana lis poſt Schoockii appellationem per annos aliquot ſiluerat, ſcriptionum polemicarum induciæ Authoritate publicâ inter Voetium & Mareſium, ceu earundem partium Theologos, pactæ fuerant, cùm derepentè apparuit inſtar ſpectri horridioris Voetii* THEOLOGIA NATVRALIS REFORMATA, *partim ineptiis ineptiſſimis referta, partim verò calumniis & conviciis atrociſſimis in Mareſium, Schoockium, ac τὸν πάνυ* CARTESIVM, *Philoſophorum Decus & Coryphæum, tota conſuta, ut reverapro* Theologiâ naturali reformatâ, *meram diabologiam moralem deformatiſſimam ſuo Lectori exhibeat. Diſplicuit equidem ille liber infi-cetus prudentioribus omnibus, fuitque ut audimus cenſurâ notatus à quibuſdam Synodis in Belgio; Sed cùm hæc judicia intra privatos parietes maneant, aliquid illi reponi publicè debuit, ne de Veritate & Innocentia aliorum ejus author impunè triumphet, & ſibi de ſuâ maledicentiâ tanto magis gratuletur, quanto grandius honorarium dicitur à Magiſtratu Vltrajectino ex illius dedicatione retuliſſe. Quid fecerint aut facturi ſint Groningenſes nobis nondum conſtat, niſi quod fando accepimus Mareſium aliquid pro ſe ſcripſiſſe per modum Appendicis ad alium aliquem tractatum Theologicum, quod num ſit verum & an Schoockius ſit taciturus, dies docebit. Nos verò non putavimus noſtrum Heroem melius defendi poſſe quam à ſeipſo: Profecturus in Sueciam hanc Apologiam quam tibi damus Gallicè à ſe conſcriptam, Latinè verſam ab Amico, reliquerat in his oris, cum animo eam vulgandi, ſi privatim nihil operaretur. Quoniam verò morte præventus, nequivit quod deſtinaverat perficere, importunitate Adverſariorum ſuorum cogimur nunc eam in lucem emittere, ut quam maledicendo homini mortuo ceperunt voluptatem, vera de ſeipſis audiendo ab ipſomet amittant, ac in poſterum deſinant imbelles lepuſculi leonis mortui barbam vellicare. Si contuleris quæ hic ſummus ille Vir clarè, judicioſè, & nervosè, ut ſolet omnia, ad ſui Defenſionem conſcripſit, cum iis quæ habet* Theologia naturalis reformata *(ſed Reformationis Voetianæ)* à pag. 253. ad 264. *incluſivè, videbis hæc omnia Carteſiano fulmine ita protrita & in pulverem redacta, ut nihil aliud reſtet Voetiis quam ad hujus Galli inexpectatum cantum, ſi quam adhuc retinent conſcientiam, ſeriò reſipiſcere & oris illoti amarulentiam in amaras lachrymas pœnitentiæ commutare. Potuiſſemus huic Carteſianæ Apologiæ alia nonnulla hactenus viſa adjicere, quæ ſufficerent pleniſſimè retundendis veteribus calumniis quas* Theologia naturalis reformata *recoquit; Sed nec opus fuit iſta veteramenta huic novæ purpuræ noſtri Carteſii aſſuere, cùm ſatis per ſe ſubſiſtat, & poterunt illa ſeorſim recudi ac in unum faſciculum rerum expetendarum ad cauſam Carteſ. compingi, ſi eò nos adigant Voetii & Voetiani. Admitte interea indicem nonnullorum opuſculorum huc potiſſimum ſpectantium, quæ tibi commendatiſſima ſecundum hanc Apologiam eſſe volumus:* Belli ſacri triumphus, ſive Sententia lata 31.

Maji. 1649 à Nobiliſſimo & Ampliſſimo Magiſtratu Ultrajectino, inter D. D. GISBERTUM VOETIUM arreſtantem & CAROLUM DEMATIUM adjunctum S. Theologiæ Doctores & ejuſdem Facultatis Profeſſores in Academia Ultrajectina ab una parte, & D. MARTINUM SCHOOCKIUM *L. A. M.* ac Profeſſorem Philoſophiæ in Academia Groningana, atteſtatum & citatum ab altera parte; ad deciſionem actionis famoſæ magno cum impetu toto ferè quadriennio inter partes continuatæ; Cum variis variorum ſuper eadem ſententia reflexionibus, clam Groningâ perſcriptis ad Celeberrimum virum D. GISBERTUM VOETIUM ab occulto quodam ipſius diſcipulo, & nunc in curioſorum gratiam in lucem protractis à *Paulo Philalethe*, Coſmopolitano. Victrix cauſa diis placuit, ſed victa Catoni.

Hoc ſcio pro certo quod ſi cum ſtercore certo,
Vinco vel vincor ſemper ego maculor. Anno 1649.

Gravamina *Schoockii contra eandem ſententiam edita Belgicè, Groningæ eodem anno apud Iohannem Nicolai.* Allocutio ſeria & Chriſtiana ad D. Gisbertum Voetium S. S. Theologiæ Doctorem & Profeſſorem, itemque Miniſtrum verbi Divini, quod verbum veritatis, in Eccleſia Ultrajectina, pro Martino Schoockio, Philoſophiæ Profeſſore ordinario in Academia Groningæ & Ommelandiæ; inſtituta occaſione monſtroſæ præfationis præfixæ recenti editioni Bibliothecæ Voetianæ, in qua Schoockius nullâ ſuâ culpâ à Celeberrimo illo Theologo, intolerandis quà calumniis, quà mendaciis gravatur. Groningæ typis Henrici Luſlinck Typographi in platea cygnea anno 1652. Auctarium primum Bibliothecæ Theologicæ D. Giſberti Voetii nuper recuſæ cum virulenta præfatione, continens I. Summariam deductionem litis decennalis quæ ipſi cum Samuele Mareſio, licet pacem & amneſtiam ſemper deprecánte & offerente, hactenus intercesſit. II. Vindicias Conditionum Amneſtiæ & Reconciliationis partibus oblatarum à R.R. Deputatis Synodi Groning-Omlandicæ, ab hoc admiſſarum, & ab illo rejectarum. III. Conditiones iniquiſſimas & impracticabiles ab ipſo D. Voetio pro imperio præſcriptas. Ad ejus pertinax odium & animum invincibiliter irreconciliabilem toti Belgio demonſtrandum: *ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ.* Matth. 5. v. 25. Groningæ ex officina Joh. Nicolai an: 1652.

Plura potuiſſent addi, ſed in hujus quadrigæ indicio nunc ſubſiſtimus, monentesque Voetium, ut ſi quando voluminoſas ſuas Theſes de Falſo, (*eodem tempore editas cum* Theolologia naturali Reformata, *ut Ampliſſ. Viro* D. Berckio *per homines ſuæ factionis preſſo inſultaret, & immemor fidei publicè datæ de non amplius offendendo veterem ſuam calumniam contra Mareſium circa ludicrum Antiplacitum Leodicenſe orbi literato in novâ hac patinâ fuſe reponeret) ſecundis curis ſtudebit illuſtrare; hoc problema à ſe omiſſum tractet accuratè; An ille pro falſario nequiſſimo non ſit habendus, qui formulas falſi teſtimonii ſuâ manu ſcriptas, mittit alteri, ut tali falſo teſtimonio ſuam cauſam promoveat apud judices, & iniquam viri Innocentis condemnationem procuret? Sed quamdiu manet obfirmatus in ſuo crimine & fretus Tribunitiâ poteſtate quam exercet Ultrajecti, putat ſibi omnia & in omnes licere: Deum rogamus ut detectâ tandem ejus hypocriſi & impietate illi reddat ſecundum ſua opera; ſed tibi,* Benevole Lector, *omnia fauſta & fœlicia vovemus ac comprecamur. Vriſtadii, x. Auguſti 1656.*

RENA-

RENATI DES-CARTES,

Querela Apologetica

Ad Ampliſſimum Magiſtratum

ULTRAJECTINUM,

Quâ technæ, calumniæ, mendacia, falſorum teſtimoniorum fabricæ, aliaque crimina

VOETIORUM & DEMATII,

plenè reteguntur.

Nobiliſſ. & Ampliſſ. Domini,

QUi norunt continuas, quas per quadriennium à Voetiis ſuſtinui injurias, mirantur quod huc uſque eas vindicare conatus non fuerim; non quod eorum vel ſermones vel libri digni cenſeantur quos morer, niſi veſtrâ abuterentur authoritate ad me lædendum; ſed quoniam omnes ſuas in me calumnias inædificant ſententiæ quam à Vobis in me latam prætexunt, ad mei honoris & nominis defenſionem credor paſſim obligari: Idem quoque & ego ſentio; ſed differendi cauſa fuit tum negotium quod mihi cum Schoockio, tum illud quod huic cum Giſberto Voetio intercеſſit: Interea pertuli omnes inſultationes horum Voetiorum, qui me tanquam *Deſertorem cauſæ* injurioſè traducunt, & in veſtram provocant urbem, quaſi mihi in illa aquâ & igni interdictum eſſet. Quin & minantur neſcio quam ſe ſibi actionem in me ſervare; quam ſint proſecuturi idoneo tempore; adeo ut me, etſi nollem, ad mei defenſionem cogant. Sed ut ordine procedam, & reli-

quo ſaltem orbi, (ſi non etiam Vobis) ſatisfaciam, & palam faciam omnibus, me nihil unquam omiſiſſe non ſolum officii, ſed etiam comitatis, quo mererer planè alio modo à Vobis haberi quam habitus ſum, hîc ſummatim vobis exponam. cauſæ meæ juſtitiam & iniquitatem adverſariorum meorum, ut ſi pote eſt per vos ipſos eorum ulciſcar injurias; aut ſi iſtud conſequi non dabitur dignemini ſaltem me edocere de ordine litis contra me in veſtra Urbe inſtitutæ, qui in illa ſederint judices, & quibus motivis innixi fuerint. Necdum enim quicquam de eo reſcivi niſi per ſcripta iſtorum Voetiorum, aut per rumores in eorum favorem ſparſos, quibus certò credere non poſſum.

Anno 1639. menſe Martio D. Æmylius in Veſtro Lyceo Profeſſor & præcipuum illius ornamentum, oratione funebri parentavit D. Renerio, qui etiam Veſtram Academiam plurimum ornaverat; ac inter multa ad ejus honorem ſpectantia, maximam Orationis ſuæ partem inſumpſit in eo laudando ab amicitia quam mecum coluerat; iis in me collatis maximis Elogiis quæ referre verecundia mea non ſinit: Hic ſolum apponam titulum & concluſionem Elegiæ quam orationi illi cum excuderetur adjunxit, Titulus hic erat; *Ad manes defuncti qui cum Nobiliſſimo Viro Renato Des Cartes noſtri ſæculi Atlante & Archimede unico, vixit conjunctiſſimè, abdita naturæ & cœli extima penetrare ab eodem edoctus*; Et in concluſione ità compellabat defunctum;

Et nova quæ docuit, tibi nunc comperta pateſcunt,
Omniaque in liquido ſunt manifeſta die:
Vt merito dubites utrum magis illius arti,
An nunc indigeti ſint mage clara tibi.

Honeſtioribus è veſtra Urbe hæ laudes placuerunt, uti ex eo patuit quod eas publici juris fieri per Academiæ veſtræ Typographum expedire viſum fuit: nec in illas ullius adulationis cadebat ſuſpicio, cùm eo tempore D. Æmylius nonniſi ex fama & ſcriptis meis me noſſet; Nec eas ipſe expetiveram; nam è contrario, cùm quædam eodem ſpectantia carmina ab ipſo condita & ad me miſſa ut illa perluſtrarem, poſtea repeterentur, quod eorum exemplar nullum haberet, illa tamen prælo vellet committere, honeſtè me ab illis teſtituendis excuſavi; non quod mihi à tanto viro laudari volupe non eſſet, ſed quod cùm ſcirem vix quem poſſe ſummis efferri laudibus à laudatiſſimis viris, citra eorum offenſam qui tales volunt haberi neque ſunt, ſatis mihi erat noſſe quid de me ſentiret, nec id ab ipſo vulgari cupiebam.

Paulo poſt, nempe menſe Junio ejuſdem anni, G. Voetius prolixas conſcripſit theſes *de Atheiſmo*; Et quamvis diſertè in illis non nominarer, qui tamen me norunt, ſatis poſſunt percipere jacta ibi ab eo fuiſſe fundamenta pertinacis illius Calumniæ, in qua ſemper deinceps perſeveravit. Immiſcuit enim illic Atheiſmi notis omnia quæ ex rumore publico mihi tribui noverat, etſi ex illis nihil niſi bonum & laude dignum fuerit; Et quod notatu eſt digniſſimum, me quoque ex fama demum & ſcriptis noverat; adeo ut ex illis ipſis dotibus quæ laudum Æmylii materia fuerant, Voetius maledicentiæ ſuæ venenum confecerit.

Non

Non dicam quot honeſtiorum teſtimonio ab eo tempore compertum habuerim conari ipſum omnibus perſuadere me Atheum eſſe, & quomodo undique per has Provincias hoc virus diſpergeret: Id enim vellet ſibi probari, & quamdiu eâ pollebit poteſtate nemo eſt qui velit in ipſum teſtis eſſe: Satis habuero obſervaſſe quod anno ſequenti ivit perquiſitum per ipſa Galliæ Cœnobia, unum ex ferventiſſimis Religionis Romanæ propugnatoribus, quo cum in me conſpiraret, tanquam in generis humani hoſtem publicum: Repetam hîc quædam ex eâ quam ad ipſum perſcripſit epiſtolâ, cujus ad αὐτόγραφον, quod eſt penes me, exactum apographum hactenus vobis miſi: Hæc ſunt ipſius verba: *Renati des Cartes Philoſophemata quadam Gallicè in 4. edita, vidiſti proculdubio. Molitur ille vir, ſed ſerò nimis, ut opinor, ſectam novam nunquam antehac in rerum natura viſam aut auditam, & ſunt qui illum admirantur atque adorant tanquam novum Deum de cœlo lapſum*; Et paulo poſt; *Indicio ac cenſura tua δοκιμασίᾳ ipſius ſubjici debebant: à nullo Phyſico aut Metaphyſico fœlicius dejicerentur quam à te; quippe qui ea in parte Philoſophia excellis in quâ ille plurimum poſſe creditur: in Geometria ſcil. & Optica. Certè dignus hic labor eruditione & ſubtilitate tua; Veritas à te aſſerta hactenus & in conciliatione Theologia ac Phyſica & Metaphyſica cum Matheſi oſtenſa te requirit vindicem*, &c. Ubi notari velim, quod licet nefas non ſit amicitiam colere cum hominibus alterius religionis & ad illos perſcribere (aliàs reatu grandi propter fœdus cum noſtro Rege vos ipſi implicaremini) tamen in Sancto hoc Reformato, qui me plerumque *Ieſuitaſtrum* vocitat, nulloque frequentiori ad me apud vos traducendum utitur argumento, quàm eo quod à meâ deſumit Religione, id indicio eſt certiſſimo non ſervare illum regulas quas aliis ſolet præſcribere; nec tantæ eſſe ſcrupuloſitatis, ſi credat nihil iſtius emanaturum ad plebem, quin poſſit unius è noſtris Religioſis ambire benevolentiam, eumque pro veritatis aſſertore agnoſcere, dicendo *Veritas à te aſſerta & in conciliatione Theologia oſtenſa* &c. ſi modò per ipſum mihi ullo modo obeſſe queat Et quo conſtet eum, non quod aliquid putaret reprehendendum eſſe in meis opinionibus (quas ne quidem, utpote captum ejus ſuperantes, aſſequi poteſt) ſed ex mera malignitate conatum fuiſſe me publicè traducere tanquam novæ cujuſdam hæreſeôs authorem dicendo; *Molitur ille vir novam ſectam* &c. *Et ſunt qui illum adorant tanquam Deum*; &c. referam quid ipſi prudens ille & eruditus religioſus reſponderit; Se videlicet libenter contra meas opiniones ſcripturum, ſi rationes ullas haberet ad eas impugnandas; rogare igitur Voetium vellet ſuas ſecum communicare, aut quas amici ſuggeſſiſſent, ſe quoque à ſua parte in illas inquiſiturum: Sed nullam unquam tranſmiſit Voetius, licet mihi nominati fuerint quibus earum perquiſitionem commiſerat. Satis habuit ſuam cum Vanino comparationem, quæ primas tenet inter ejus calumnias, perſcripſiſſe, & famam ſparſiſſe illum Monachum contra me ſcripturum.

Adhæc ut liqueat non me metuere, ſi meæ quoad res litterarias ſententiæ impugnentur, nec ullo modo id trahere in offenſam, modò à calumniis contra meos mores abſtineatur, hic addam Sapientem illum religioſum, ſuum re-

ſponſum apertum mihi miſiſſe, ac meo arbitrio illud permiſiſſe, meque ipſum id fideliter G. Voetio reddendum curaſſe, poſtquam legiſſem & obſignaſſem. In quo nihil ſuberat figmenti vel colluſionis: ille enim religioſus animo deſtinabat facere quod promittebat; ac ſi Voetius cum conſpiratæ ſuæ factionis univerſo popello, vel minimam illi contra me rationem ſuggerere potuiſſet, eam proculdubio illeviſſet chartæ, quod & mihi fuiſſet gratiſſimum: uti inde patuit quod poſtea alias ſcripto mandarit quas ego ipſe edi curavi ſub titulo ſecundarum objectionum adverſus Meditationes meas.

Taceo quæ illo biennio evenerunt quoad D. Regium, qui putabatur meas opiniones philoſophicas docere, & periculum adiit primi propter illas Martyrii, licet poſtea viderim in libro cui nomen ſuum præfixit, eum hac in parte innocentiorem fuiſſe quàm putaveram; Nihil enim eo in libro poſuit eorum reſpectu quæ ad Theologiam poſſunt referri, quod meo ſenſui ex diametro non adverſetur.

Teneor tamen dicere quod occaſione unius in theſibus ſuis voculæ quæ nullius erat momenti, nec quo ſenſu eam interpretabatur cum recepta pugnabat ſententia, contrarias Theſes Voetius emiſerit quæ per triduum fuerunt agitatæ; in qua diſputatione & ego fui nominatus, ne dubitari poſſet me illi eſſe authorem opinionum earum quibus id ſuis in theſibus dabat elogii, Atheos vel beſtias eſſe qui eas admitterent: Et quaſi novæ alicujus ſectæ hæreticorum ἀρχηγὸς fuiſſem, aut me venditaſſem pro Propheta; de me, ridendi causâ, dicebat, *Elias veniet*. Imo parum abfuit quin Dn. Regium hæreſeôs notâ inureret Facultatis ſuæ Theologicæ nomine, quod facturus erat niſi Primarius Veſtri ordinis Vir eum impediviſſet; ac tandem emiſſum fuit Academiæ veſtræ nomine judicium, quo meæ damnabantur opiniones ſub titulo *novæ & præſumptæ Philoſophiæ*, poſt quæ nihil aliud ei reſtabat, quam abuti Facultate ſuâ Theologicâ, quæ tota uti poſtea patuit, in ipſius erat arbitrio, ad me traducendum apud Magiſtratum ceu authorem doctrinæ adeo pernicioſæ, ut unum ex veſtris Profeſſoribus tabe hæreticâ infeciſſet.

Poſtquam hæc omnia mihi innotuiſſent, ſummæ fuiſſet imprudentiæ me iſtius hominis machinationibus non opponere; nec potuiſſem honeſtiorem ad id, juſtiorem, aut molliorem viam inſiſtere & de qua minus poſſet queri, ea quam inſtiti. Satis enim habui occaſione ſcripti quod tum mihi ſudabat ſub prælo, enarrare paucis injurias quas ab ipſo acceperam, non alio animo quam ejus cuniculos detegendi, & maledicentiæ ipſius impetum infringendi, ſignificando iis qui eas audire poſſent, non eſſe citra probationem admittendas, eo quod ab homine inimico prodirent.

Quæ moneo ad eos erudiendos quibus probus iſte Vir perſuaſit me priorem ipſum adortum fuiſſe: juvabit enim illos ſcire, quod præter tetros ſermones quos undique accipiebam ab ipſo de me haberi, in ſuis lectionibus, diſputationibus, Concionibus & alibi, & ipſius manu exaratas epiſtolas (quarum autographa aſſervo) in quarum una me confert cum Vanino, cui comparationi atrociſſima & fœtidiſſima obtrectationum ſuarum innititur, poſſim enumera-

re

re ſeptem diverſa ſcripta typis excuſa, quibus mihi nocere annixus eſt priusquam aliquid dixiſſem, ſcripſiſſem aut feciſſem adverſus eum: Nempe quatuor varia *de Atheiſmo*; quintum quod vocabat *Corollaria theſibus de Iubilao ſubjecta*; ſextum quod erat *Appendix ad iſta Corollaria*, ſive *Theſes de formis ſubſtantialibus*, & tandem pro ſeptimo *Iudicium Academia Vltrajectina*. Non quod velim quicquam demptum parti ei quam ipſius Collegæ ſibi in hoc ultimo vendicant; ſed cùm ipſorum tunc eſſet Rector non ibunt inficias potiorem illi deberi. Dicetur fortaſſe, me in majori parte illorum Scriptorum typis editorum nominatum non fuiſſe, ſed nec ipſe in meo ſcripto nominabatur, imò nec veſtra vel Academica vel Urbs: adeo ut id ſolum eſſet diſcriminis quod vera cùm eſſent quæ de ipſo ſcripſeram multo magis eum offendebant, quam me quæ de me ſcripſerat; utpote quæ omni non ſolum veritate, ſed etiam veri ſimilitudine carerent.

Revera ita ipſum pupugit hæc mea ſcriptio, ut paulo poſt reſciverim agitare eum conſilia de actione injuriarum mihi movenda, & varia ſcripta contra me componere; ut vellet eodem tempore me verberare & in jus trahere, quo ſic mulctaretur inſuper qui vapulaſſet.

Et ſanè variis ex locis præmonebar ipſum contra me ſcripturire: etiam, adeo res erat vulgata, ex Gallia id ad me ſcribebatur; Referebantur quoque ex ipſius in me ſcriptis nonnulla ſingularia, quæ nunc proſtant partim in Præfatione libri qui Schoockio tribuitur, partim in Hiſtorica narratione quæ veſtræ Academiæ nomen præfixum habet. Etiam edocebar ipſum deliberare de iis qui ipſo inſtigante in me eſſent ſcripturi, id eſt qui ſub ſuis nominibus compoſitiones ejus evulgarent *Stylum faciendo ſuum* & addendo de ſuo quod poſſent; atque in multorum hominum conſortio quendam dixiſſe, eas partes eſſe filio ipſius committendas, ſed interceſſiſſe matrem, ac reſpondiſſe filium ſuum Juniorem eſſe quam ut ſuæ famæ periculum hoc ſubire deberet; maritumque potiùs ſcripturum, ſi quenquam ſcribere oporteret. Needum ulla Schoockii fiebat mentio; & plures tum ſciebant quid futurum eſſet in eo libro qui poſtea prodiit ejus nomine. Quod obſervo ut expendatis, quam parum probabiliter poſt iſta poſſet Voetius perſuadere contra conſcientiam infinitorum hominum, qui idem quod ego noverant, ſe futurum extra noxam librorum qui in me ad ſui defenſionem ederentur; ac ſimul videatis, juſtam mihi ſuppetiiſſe cauſam ubi accepi ſex priora folia talis libri, cui nullius dum authoris nomen erat præſcriptum, Voetio inſcribendi reſponſum quod illi adornabam.

Sed quod me maximè movit ad illam reſponſionem conſcribendam, non fuit atrocitas injuriarum quas illis in foliis reperiebam; ita abſurdæ & parum credibiles erant, ut digniores contemptu quam offenſâ & irâ viderentur; Verum eo me tres aliæ graviores rationes impulerunt: Harum prima fuit publica utilitas & quies harum Provinciarum, quam ſemper optarunt & procurarunt Galli mei majori cum cura quam plures indigenæ: quamvis enim nullius criminis dicam Voetio ſcribere vellem, putavi utilem me huic Reip. operam navaturum, ſimplicioribus eas veritates retegendo quas de ipſo compertas ha-

 bebam,

bebam, eodem prorſus modo, at longè meliori jure, ac ipſe plura de me ſpargebat mendacia, fingendo id ſe facere *ad præmonitionem ſtudioſæ juventutis.* Altera mea ratio fuit, quod ſpeciatim noſſem me rem gratam facturum pluribus Civibus veſtris; non iis equidem qui à veſtris ſacris abhorrent, ut abſurdè aliis perſuadere conatur (ex illis enim credo neminem eſſe qui eum ſic non contemnat, ut optet illi ſimiles omnes fieri qui illa tuentur ac ſectantur) ſed plurimis maximè Zelotis & honeſtioribus ex iis qui ea profitentur, etiam ex Veſtris Miniſtris; quibus id laudis debeo quod licet nihil non fecerit ut eos partibus ſuis implicaret, & libellum ſupplicem ad id cuidam Synodo obtulerit (ut filii ſui ſcripta me docent) nihil tamen ab illis in meum præjudicium conſequi potuerit: Imo quod à Synedrio teſtimonium retulit oſtendit id eos denegaſſe: Nam tranſcripto verbo ad verbum libello ſupplici quem obtulerat & in quo nominor, ſimplex illi perhibent teſtimonium Morum, quale honeſtè nequiſſent ulli Collegæ ſuo denegare, quamdiu nondum judicii publici cenſuram incurrit, nec eum accuſare volunt; ſed nullam iſthic mei vel ullius rei ad me ſpectantis faciunt mentionem; quin declarant id ei concedi teſtimonium ad veſtrum poſtulatum; op het verſoeck van de Achtbare Heeren Magiſtraet der Stadt Utrecht, &c. forte non conceſſuri illud ſi ſolus petiiſſet: Et etiamnum vix dubito quin ſi, remotis ex eorum numero iis qui ejus eſſe Creaturæ vel Diſcipuli noſcuntur, cæteri rogentur quid ſentiant de falſo teſtimonio quod Schoockio adverſus me præſcripſit, ſint de re tota ſincerè & candidè pronunciaturi. Tertia mea ratio fuit quod cum Voetius vellet mihi ſcribere injuriarum actionem ad ea probanda quæ obiter & ſummariè priori meo ſcripto ſueram complexus, putavi ſingula eſſe diſtinctiùs explicanda & ita dilucidè altero ſcripto comprobanda, ut ſublevarer labore illa ulterius probandi in judicio, & ipſi demerem voluntatem me ad id juridicè cogendi.

Sic ergo altero meo Scripto adornato, ut & ipſum ſemet ſufficienter tueri, & prius quoque defendere poſſet, miſſiſque illius exemplaribus quibuſdam ad D. D. binos veſtros Conſules p. t. quæ illis oblata fuêre honeſtiſſimè meo nomine per duos è primariis & honeſtioribus Civibus veſtris, non leviter me perculit quod aliquot poſtea ſeptimanis, veſtrum recepi Edictum promulgatum 13. Junii 1643. Non quod impendio non lætarer de eo quod continebat reſpectu Voetii; ejus enim ibi manifeſtam condemnationem legebam, eo quod ipſum pronunciabatis inutilem imo valdè noxium veſtræ Urbi, ſi quæ de illo ſcripſeram vera forent; de illorum etenim veritate certus eram; Sed mirabar me à Vobis citatum fuiſſe ad ea comprobanda, quaſi ulla Vobis juriſdictio in me competiiſſet; Mirabar quoque hanc citationem tanto cum ſtrepitu factam fuiſſe & ad campanæ ſonum, ac ſi reus fuiſſem; & tandem mirabar quod ad id ſuppoſuiſſetis neſcire vos domicilium meum; cum D. D. veſtri Conſules de illo potuiſſent edoceri (niſi jam non illud neſciebant) rogatis iis qui librum meum ipſis offerre meo nomine dignati fuerant. Quoniam tamen hic procedendi modus varias poſſet interpretationes admittere, & me non odium

ſed

ſed amorem veſtrum commeruiſſe putarem, credidi vobis animum eſſe non mihi nocendi, ſed ſolum rem totam divulgandi ut qui reus erat & veſtræ juriſdictioni obnoxius, poſſet cum totius orbis approbatione puniri.

Ideo quoque meam ad veſtrum Edictum reſponſionem typis mandavi, quâ poſt gratias actas quod dignaremini Examen ſuſcipere morum hominis à quo læſus eram, rogabam etiam ut eâ occaſione velletis inquirere num conſcius & particeps fuiſſet libri ſub nomine Schoockii editi, quo variis proſcindebar calumniis; non quod diſertè affirmarem eum hic complicem eſſe, ſed cùm omnes id ſuſpicarentur, juſta ſuberat cauſa vos enixè rogandi ut quæſtionem hac de re haberetis: Etiam expreſſiſſimè declarabam nolle me Actoris contra ipſum partes ſuſcipere, & proteſtabar de injuriâ, ſi ullam in me juriſdictionem arriperetis: ac tandem, ſi quæ forte viderentur Vobis non ſatis dilucidè probata in meis ſcriptis, me ſufficientes eorum probationes Vobis ſubminiſtraturum pollicebar, quoties illas à me petere placuiſſet.

Poſt tale reſponſum impoſſibile putabam ullam vobis fore intentionem me divexandi, cùm præſertim ex variis locis nunciaretur librum meum diligentiſſimè à plurimis lectitatum fuiſſe, imo à multis eorum qui Magiſtratu in præcipuis harum Provinciarum Civitatibus defunguntur, nihilque quenquam eorum in illo obſervaſſe, quod Voetio querendi de me, aut vobis me vituperandi juſtam anſam præbere poſſet: adeoque mea cauſa tam univerſaliter probabatur, ut qui de illa aliquot hominum chiliadas differentes audiverant, aſſeverarent duos tantum repertos eſſe qui me culpare annitetentur; Et hi duo palam agnoſcebantur tanquam Voetianæ factionis proxenetæ ejuſque *emiſſarii*; ut loquitur Schoockius, qui affirmat plures tales ei eſſe; quod Schoockio optimè perſpectum eſſe debet.

Nihilominus mirabar, nullum amplius nuncium Ultrajecto, uti ſolebam antea, me accipere; Et tres integri menſes elapſi ſunt priuſquam reſcirem quid iſthîc ageretur, quibus finitis duas ſucceſſivè accepi epiſtolas, manus mihi ignotæ, quibus monebar Prætorem Veſtrum me tanquam reum citaſſe perſonaliter, neque etiam ſecurum futurum hac in Provincia, eo quod per Concordata quædam, Sententiæ quæ in veſtra feruntur, etiam in hâc mandentur executioni: Jocari epiſtolarum ſcriptorem initio rebar, nec id me commovebat; Hagam tamen excurri de re tota accuratiùs inquiſiturus; & cum ita ſe eam habere comperiſſem, adii Excell. D. Legatum de La Thuillerie, qui promptiſſimum in me juvando ſe præſtitit, ut & generatim reliqui omnes quos compellavi; atque ſic facillimè obtinui quod volebam.

Sed nihil aliud petieram quam ſufflaminari impetum extraordinariæ actionis, in cujus primordiis credebam adhuc vos verſari, planè neſcius ſententiæ quam ajunt Vos jam antea intuliſſe. Nihil iſtius inaudivi niſi poſt aliquot ſeptimanas, cùm caſu delapſus in conſortium Nobilium quorundam & Generoſorum illorum animorum, qui ſtudio juſtitiæ ducuntur, quamvis nullam familiaritatem contraxerint cum iis quos læſos putant, ab illis audivi promulgatum fuiſſe contra me Veſtro nomine Sententiam, quâ duo illa ſcripta in quibus de Voetio loquu-

loquutus eram, tanquam libelli famoſi damnabantur: Et quoniam vix poteram id mihi perſuadere, eo quod haberem in veſtra Urbe amicos, qui id mihi non renunciarent, licet antea in tempore monuiſſent de Edicto veſtro promulgato 13. Junii, reſponſum fuit, illam promulgationem 13. Junii factam fuiſſe longè celebriori ritu quam aliàs ſolet, majori cum populi convocatione, fuiſſeque edictum illud typis deſcriptum, affixum, & ſedulò per præcipuas hujuſce Belgii fœderati Civitates tranſmiſſum, ut mirum non fuerit id mihi innotuiſſe; Sed poſt reſponſionem meam, planè ſtylum & ordinem agendi fuiſſe immutatum, meoſque adverſarios tam ſollicitè caviſſe, ne reſciretur id quod contra me moliebantur, ac ſi conſilium fuiſſet clancularium de hoſtili qua urbe intercipienda: voluiſſe tamen eos quaſdam formalitates, uti loquuntur, obſervari, eaque de cauſa ſententiam quam à Vobis erant conſecuti, è Curia recitatam fuiſſe, ſed horâ ſolitâ, & poſt alia ſcripta, & cum judicabatur id à nemine eorum à quibus præmoneri potuiſſem animadverſum iri. Verum non ita ſollicitos fuiſſe reſpectu citationum veſtri Prætoris quæ erant ſequuturæ; utpote cùm reputarent me licet præmonitum, nulla ratione illi malo medicam manum adhibere poſſe, eo quod libris meis jam damnatis, & me perſonaliter citato, ſequutura eſſet ſententia ob vadimonium non obitum, quæ nihil ſonaret mollius, quam exilio me gravique ære mulctandum, & libros meos flammis ultricibus abſumendos: Quin affirmant nonnulli (*Vt. par. pag.* 407.) Voetium jam in anteceſſum tranſegiſſe cum Carnifice, ac ſtipulatum fuiſſe tantum illum excitaturum ignem eos comburendo, ut flamma è longinquo conſpici poſſet.

Addebatur Conſilium eorum poſt iſta fuiſſe typis committere ſub Academiæ Veſtræ nomine prolixam narrationem eorum omnium quæ facta eſſent: eique plura adjicere tum teſtimonia tum carmina tam in laudem Gisb. Voetii quam in contumeliam meam, eorumque exemplaria ſedulò per totum terrarum orbem tranſmittere, ut nullum in locum ire poſſem quem mei nominis infamiâ deturpatum non reperirem, & ad quem gloria triumphi Voetiani non ſe extenderet.

In iſtius rei confirmationem referebatur quod poſt iſtius proceſſus impetum quadantenus ſufflaminatum, adhuc edita fuiſſet nomine Academiæ veſtræ narratio eorum quæ contigerant ante primum meum ſcriptum, cum aliquot ex illis teſtimoniis in favorem Voetii corraſis; & has fuiſſe pulveris ſui pyrii reliquias, quas conſumere voluerat cùm ſpes jam decollaſſet illis melius utendi.

Quærebam quo fundamento quove prætextu eo ordine contra me actum fuiſſet; Sed nihil certi reſpondebatur; Solum dicebatur quod à tempore primæ veſtræ publicationis, omnes emiſſarii & aſſeclæ Voetii perpetuâ ſuâ maledicentiâ occupaverant omnes circulos & omnia conſortia in quibus poterant reperire qui patulas aures ſibi præberent; quâ arte ſic plebem concitaverant, ut nemo eorum quibus de veritate conſtabat, & qui ad illorum calumnias exhorreſcebant, quicquam auderet pro me mutire; præcipuè ex quo videbant

quo-

quomodo cum D. Regio actum fuiſſet; cujus hic non refero hiſtoriam cùm vobis ſit notiſſima; Sed tamen cùm expenderentur omnia quæ iſti Voetii aſſeclæ & emiſſarii de me dicebant, ad duo potiſſimum capita ſpectare videbantur: Unum me eſſe Jeſuitarum Diſcipulum in quorum favorem ſcripſiſſem contra illum Reformatæ Religionis Atlantem & Propugnatorem fortiſſimum Gisbertum Voetium; imò forte ab ipſis clam ſubmiſſum me fuiſſe ad ſerendas diſſenſiones in his oris; Alterum nullam mihi à Voetio unquam illatam fuiſſe injuriam, nec illum ullo modo authorem extitiſſe libri contra me ſcripti, ſed unicum Schoockium; qui cùm tunc quoque in veſtra Urbe forte fuiſſet, ipſum hac in parte plenè liberabat, & ſibi ſoli vel honorem vel probrum illius ſcripti deberi volebat; adeoque injuriâ me Voetium ideo accuſaſſe, ut haberem prætextum adverſus illum ſcribendi, atque ſic Religionem veſtram publicè traducendi.

Atque hinc factum ut putaretur, veſtram ſententiam duplici illi capiti innixam fuiſſe, nec immeritò planè, ſi talis ea fuerit qualis typis excuſa repræſentatur in libello ſine authoris nomine edito ſub titulo Aenmerckingen procedúren &c. quem Schoockius à Juniore Voetio prodiiſſe aſſerit.

Ubi hæc omnia reſcivi, putavi meum eſſe rationes inire me juſtificandi, & æquitatem meæ cauſæ apud eos omnes propalandi qui fortè ſeciùs de illa opinarentur; Sed quoad primum caput, nullâ laborabam difficultate in me excuſando: Cùm enim ſim eâ oriundus quâ ſum regióne, ejuſque religionis quam profiteor, ſoli Galliæ hoſtes poterant mihi vitio vertere amicitiam cum iis quibus ſolent noſtri Reges cogitationum ſuarum penetralia reſerare, eos in Confeſſarios ſuos eligendo: Tales autem ſunt in Gallia Jeſuitæ; & ſpeciatim R. P. Dinetus, cui uni quod ſcripſerim probro mihi vertitur, in Regis Confeſſarium electus fuit paulo poſt editam epiſtolam quam illi inſcripſeram. Et ſi hac non obſtante ratione, ſuperſint adhuc homines ita partiales & Zelotæ Religionis quæ in his oris obtinet, ut graviter ferant omnem communicationem cum iis qui illam ſe impugnare profiterentur, id ſanè turpius ipſis debet videri in Voetio, qui cum velit eſſe *Eccleſiarum Belgicarum decus & ornamentum*, ſcribit nihilominus ad Monachos quorum regula eſt Jeſuiticâ auſterior, eoſque vocat Defenſores Veritatis ut ſe eorum favori inſinuet, quam in homine Gallo qui eadem ſacra cum ſuo Rege palam colit.

Sed præterea ut vobis liquidò conſtet quantoperè Voetius ſtudeat aliis imponere, & iis qui ſibi credant ea perſuadere, quæ ne ipſe quidem credit, ſi dignemini legere libellum qui inſcribitur *Septima Objectiones* &c. qui continet illam epiſtolam cujus occaſione mihi Jeſuitarum amicitia objicitur, & cujus, ut ajunt, condemnationem à Vobis Voetius obtinuit, aut ſi ſaltem vobis placuerit ab aliquo qui ipſum legerit percontari qua de re agat, deprehendetis totum eum librum ſcriptum eſſe contra aliquem Jeſuitam, cujus tamen nunc amicum me eſſe glorior, nec me docuerunt Magiſtri mei irreconciliabilem eſſe; Scietis inſuper me vicies plura in illum Jeſuitam tunc ſcripſiſſe quam in Voetium, de quo nonniſi obiter, diſſimulato quoque ejus nomine, loquutus fueram.

 Adeo

Adeo ut cùm Vobis author fuit iſtius libri condemnandi, videatur ſe procuratorem Jeſuitarum conſtituiſſe, & plus à Vobis in ipſorum favorem obtinuiſſe, quam conati ſint aut ſperarint conſequi à Magiſtratibus ullarum Urbium in quibus plurimum poſſe perhibentur: Et quædam honeſtatis ac comitatis verba quæ eo in libro poſueram rapuit obtorto collo, perſuaſurus iis qui illa ſolummodo viderent nec legerent cætera, magnam mihi intercedere familiaritatem cum Jeſuitis; perinde ac ſi quis me accuſaret, non ſane in Gallia, ubi tam frivulæ accuſationes contemptui forent, ſed in aliqua ditione in qua ſeveriſſima Inquiſitio obtineret, arctam me cum Voetio colere amicitiam, idque inde probaret, quod eum nominem *Celeberrimum Virum* in titulo prolixæ Epiſtolæ quam illi publicè inſcripſi: Non dubito palam iis fore qui hanc legiſſent Epiſtolam, mendacio eum fuiſſe delectatum qui me ſic accuſaſſet, eoſque naſo ſuſpendiſſe adunco quibus talia auſus eſſet proponere.

Quoad ſecundum caput, quamvis illi refutando non deeſſent multi teſtes, ſi eos voluiſſem nominare, cenſui nihil tutius fore mihi quam rectà Schoockium aggredi, ut in locum Voetii plecteretur, ſi ejus crimen in ſe vellet derivare; aut ſi non tam eximiæ in ipſum eſſet charitatis, malletque aliquam excuſationem mereri, totius rei veritatem retegere teneretur.

Prudentia, integritas, generoſitas eorum qui adminiſtrant Remp. ea in Provincia in qua degit, mihi perſuaſerunt illos juſtitiam petenti neutiquam denegaturos, quamvis nunquam antea quenquam ex illis compellare datum fuiſſet, eoſque omnes Schoockius amicos haberet, eſſetque Rector Univerſitatis ipſorum, cùm querelam meam adverſus ipſum detuli: Sola enim juſtitia Reſp. & imperia tuetur: illius gratiâ primi mortalium ſylvas & ſpeluncas reliquêre ad Urbes extruendas; Ea ſola eſt quæ confert libertatem, ut è contrario ex reorum impunitate & condemnatione innocentium naſcitur licentia, quæ juxta Politicorum obſervationem ſemper fuit exitio Rebuſpublicis: adeoque vix dubitabam Prudentiſſimos Magiſtratus, qui Reip. bonum optant, & authoritatis ſuæ tuendæ ſunt ſtudioſi, ſollicitè procuraturos ut jus mihi, ubi id petiiſſem, adminiſtraretur.

Quid inde evenerit poſtea reſciviſtis, & quomodò D. D. Profeſſores Univerſitatis Groninganæ, quos Schoockius in judices ſuos expetiit, ea omni erga ipſum uſi ſint manſuetudine quam exoptare poterat, & nihilominus prudentiâ ſingulari omnem quam exſpectabam & legitimè deſiderare poteram, ſatisfactionem, mihi dederint. Privatis enim non licet ſanguinem, famam vel bona petere adverſariorum ſuorum; ſufficit ſi eorum proſpiciatur indemnitati, quantum judicis pote eſt; reliqua ipſos non ſpectant ſed publicum. Quod autem potiſſimum mei intererat in hoc negotio, erat ut retegeretur falſitas accuſationum adverſus me in veſtra Urbe inſtitutarum: quare non poterant jure mihi illa denegare Acta quæ eo inſerviebant, & quæ Schoockius ſe excuſaturus apud eos depoſuerat. Sed illa Acta talia ſunt & tam dilucidè aperiunt Crimen G. Voetii & Collegæ ſui Dematii, uti poſtea ſum dicturus, ut crediderim, cùm ea recepi, hos duos protinus ſe in pedes conjecturos & fugam ex ve-

ſtra

ſtra Urbe arreptuтos fuiſſe, quam primum illis quid Groningæ factum erat innotuiſſet; Satiſque habui ea Acta Vobis mittere, nullâ petitione per me ſpeciatim factâ, quoniam nec volebam, nec dum volo, Actorem me adverſus ipſos conſtituere; reputabamque vos fore antiquius habituros in cauſa tam publica ex proprio motu & nobili officio jus adminiſtrare, quam ad id ab ullo inſtigari.

Sed necdum obſervare potui documenta quæ tum vobis ſubmiſi ullum effectum produxiſſe; Solum paucis poſt diebus exemplar mihi datum fuit hujuſce decreti; De Vroetſchap der Stadt Utrecht/ interdiceert ende verbiedt wel ſcherpelijck de Boeck-druckers ende Boeck-verkoopers binnen deſe Stadt ende vrijheydt van dien te drucken ofte te doen drucken/ mitsgaders te verkoopen of doen verkoopen/ eenighe boeckskens of geſchriften pro ofte contra Des Cartes, op arbitrale correctie, Actum den 11. Junii 1645. & ſubſcriptum erat C. de Ridder.

Inde judicaſſem velle vos planè ſopire hoc negotium, niſi eodem tempore percepiſſem Voetium habere ſub prœlo libellum contra me, nempe Epiſtolam nomine Schoockii, cujus abſque authoris conſenſu editionem abſolvi curabat illi nociturus ſi poſſet, & novas in me calumnias publicaturus. Etiam poſtea multi libri ſunt editi nomine filii ſui, qui omnes adverſus me, licet quoque contra alios, fuerunt; Neque id proculdubio ibitis inficias, quandoquidem condemnaſtis librum ceu in Voetium editum, cujus duæ tantum vel tres periodi ipſum ſpectabant, & reliqua Scriptio tota in quendam Jeſuitam erat adornata: non audivi tamen Typographos & Bibliopolas qui illos in me libros excuderunt & vendiderunt, ullam ideo pœnam incurriſſe.

Præterea Voetius & Dematius ita juſtitiæ ſecuri fuerunt ob crimen cujus propriis ſuis manibus ſunt convicti, ut loco fugæ quam eos ſtatim arrepturos credideram, actionem injuriarum intentarint Schoockio, quaſi eos calumniatus eſſet, eo quod noluit perſeverare ea in malitia quam ipſum docuerant; ac auſus fuerat veritatem enunciare coram legitimis ſuis judicibus, cùm de ea in judicio poſtularetur, nec poſſet debitas Calumniatoribus pœnas vitare niſi eam retegendo: Sed cùm iſta lis ab initio ſatis fervidè utrimque conteſtata atque agitata fuiſſet, derepentè cum jam-jam ferenda eſſet ſententia, ita ſufflaminata fuit ut audiam ab aliquot menſibus nihil ulterius in ea fieri.

Quapropter ego, qui ejus præſtolabar deciſionem, ſperans multum inſervituram in propalandis injuriis quas pertuli, poſſem deinceps vocari *Deſertor cauſæ*, prout me jam Voetii triumphum ante victoriam canentes ſalutant, ſi omni ope non conarer tandem aliquando juſtitiam conſequi.

Quem in finem teneor hic Vobis dicere, quomodo Junior Voetius loquitur de procedendi ordine ſervato ut ait in veſtra urbe contra me, & de eo qui ſervatus fuit Groningæ contra Schoockium, ut comparatione inſtitutâ inter utrumque poſſitis obſervare, num vobis honorifica ſint necne quæ ſcribit, & ita incitari ad eam mihi ſatisfactionem præſtandam quam expeto.

Inter

Inter varios libros quos Junior Voetius pro ſuo patre emiſit, pendente Schoockianâ lite, quorum numerum non ſcio, unus eſt qui inſcribitur *Pietas in parentem*, in quo à quarta pagina Quaternionis J, uſque ad ſecundam quaternionis K. (non aliter ejus libri paginæ notantur) expreſsè loquitur de ſententia quàm aſſerit Vos pronunciaſſe contra libros meos, & ait inter cætera totum negotium fuiſſe commiſſum Deputatis *ex ordine Senatorio & Collegio D.D. Pr.feſſorum*, aut prout loquitur pag. 13. philyræ 4. *rem omnem per Deputatos Politicos & Academicos peractam eſſe*; Sed quanquam ſtudiosè inquiſiverim quinam illi Deputati fuerint, nullius ex illis nomen adhuc reſcire potui. Ait quoque eos caſum de quo inquirere voluerunt in eo fundaſſe, quod in mea ad veſtrum edictum promulgatum 13. Junii reſponſione, vos rogaverim, quandoquidem Voetium conſtituebatis in reatu & de vita ipſius quæſtionem inſtituere volebatis, dignaremini inter cœtera perquirere num conſcius eſſet calumniarum quæ extant in libro nomine Schoockii edito contra me; Unde vult credi ipſos ſuppoſuiſſe quod affirmaſſem Voetium eſſe authorem illius libri; licet certiſſimum ſit nihil me aliud expreſsè dixiſſe, quam ejus eſſe de eo libro reſpondere, ut qui pro ſe & ipſo conſcio editus eſſet; adeoque mihi apud eos Accuſatoris & Actoris partes fuiſſe delatas, G. Voetio rei; licet eadem in reſponſione cui eorum *κεχυνόμενον* innitebantur, ut ait, expreſſiſſimè declaraverim, nolle me Actorem in judicio eſſe contra Voetium, nec ipſum in jus coram Vobis vocare, nullamque Vobis juriſdictionem in me competere, imò me de injuria proteſtari, ſi ullam velletis uſurpare. Affirmat præterea patrem ſuum nunquam auditum fuiſſe in eo negotio, nec illud unquam ſollicitaſſe vel procuraſſe. *Nunquam* (inquit) *Ampliſſimus Senatus parentem ſuper hoc negotio interrogavit, nec parens illi quicquam reſpondit, nec unquam judicium Senatus de famoſis Carteſii libellis ſollicitavit aut procuravit*: Et quæſtionem planè immutat: nam in veſtra promulgatione 13. Junii declaraſtis ſi vera eſſent quæ de Voetio ſcripſeram, ipſum fore planè indignum munerum quæ ſuſtinet in veſtra Urbe, imo illi ſummopetè noxium, ideoque vos velle rem habere cordi, & in veritatem inquirere; Quod non aliam admittit interpretationem, niſi velle vos inquirere, num illa quæ inter cœtera de illo ſcripta, Vobis videbantur eum reddere indignum muneribus ſuis, ac illi in Crimen imputanda, vera eſſent. Sed iſtius generis non eſt res illa quam unicam junior Voetius dicit pag. 6. quaternionis I. ſuos Deputatos examinaſſe, num Pater ſuus eſſet author libri qui nomen Schoockii præfert; Etenim nunquam eum librum criminis loco habuiſtis ejus vel eorum reſpectu qui illum compoſuerunt; prout ex eo liquet quod cum Schoockius palam ſe illius authorem dum eſſet in veſtra Urbe profitebatur, ejuſque invidiam in ſe derivaret, ſublevandi Voetii cauſa, nullam ideo cenſuram à Vobis Veſtris-ve Deputatis incurrerit, & etiamnum junior Voetius in omnibus ſuis ſcriptis impunè laudat & defendit nomine patris ſui peſſima quæque illius libri: adeo ut quod cùm antea declaraſſetis velle vos inquirere, num Voetius reus eſſet Criminum quæ illi impoſueram, aſſerit ſuos Deputatos de eo ſolum inquiſiviſſe quod nec ipſe nec illi crimina ducunt, & ita

eos

eos me condemnaſſe quod ſuppoſuerint accuſatum à me Voetium ejus rei, propter quam, etſi illius author fuiſſet, condemnandus non veniebat; licet veriſſimum ſit ipſum ei culpæ affinem fuiſſe, & falſiſſimum me unquam eum illius accuſaſſe; nam declaraveram nolle me Actoris partes contra ipſum ſuſcipere, nec aliud in meis ſcriptis aſſerueram quam eum librum pro eo factum fuiſſe ipſo conſcio, quod nullatenus negat. Præterea omnes quas perquiſitas aſſerit probationes, aliæ non ſunt, quam quod examinatæ fuerint rationes, quas in meo libro poſueram probaturus ſuum patrem authorem eſſe ſcripti illius quod præfert nomen Schoockii, nec ſufficientes deprehenſæ ſint. Sed non addit,me non affirmaſſe patrem ſuum illius libri authorem extitiſſe,& è contrario expreſsè dixiſſe pag. 261. editionis latinæ mei libri, nolle me id lectoribus perſuadere; ſed tantum pro illo factum fuiſſe eo conſcio & conſentiente; Quod & ipſe agnoſcit, & ait nunquam à patre ſuo negatum fuiſſe. Per quam ergo regulam non ſolum vult perſuadere me obligatum fuiſſe ad aliud probandum quam quod ſcripſeram; ſed quod magis mirum eſt, ſupponere me fuiſſe obligatum ſat rationum in meo libro ponere ad id probandum quod non affirmabam verum eſſe? Non addit quoque reſponſo meo ad promulgationem veſtram 13. Junii, (quod ait ſuis Deputatis fuiſſe in Cynoſuram judicii ab ipſis inſtituendi,) expreſsè ſignificatum fuiſſe quod ſi quid in meis ſcriptis alicujus momenti eſſet, quod tamen non ſatis probatum videretur, offerrem id omne dilucidiùs probare ſi rogarer: Unde ſequitur eos non potuiſſe ***methodo à me ibi propoſita inſiſtere***, ut ait voluiſſe eos facere, ***p. 6. quater. l. lin. 9.*** niſi rogando num aliæ probationes mihi ſuppeterent, præter eas quas dederam. Tandem ait patrem ſuum ***ad abundantiorem cautelam*** & cum opus non foret, uni ex Deputatis dediſſe quinque hominum declarationes ſive teſtimonia; Nempe primum Schoockii, cui quantum deberetur fidei, conſtitit poſtea, ex eo quod coram ſuis judicibus Groningæ declaravit quomodo ſollicitatus fuerit à Voetio, Dematio & Waterlatio ad illud teſtimonium perhibendum, & ſæpiùs exoptarit, ***ut in forma de ſpecialibus interrogaretur, juxta conſcientiam de illis reſponſurus.*** Alterum Typographi, qui eſt Voetiis addictiſſimus, nec ita pridem adhuc eorum ***Tribunal iniquum*** impreſſit; adeo ut ſi in ipſorum gratiam nihil falſi depoſuit, quod nequeo dicere, cùm ejus teſtimonium non viderim, ſaltem credibile eſt nihil eum declaraſſe quam quod ipſis placuit & cœtera reticuiſſe; quandoquidem ipſi fuêre, non judices, qui hoc teſtimonium ab eo conſcribi curarunt. Tertium Waterlaii, quem Schoockius affirmat à Voetio & Demaiio adhibitum ad ſe corrumpendum, ut ſic in ipſo corrumpendo allaborandum non fuerit: ut taceam hominem eſſe tam reverendum ut licet ſit ***intima admiſſionis apud Voetium***, Schoockius tamen ſe honeſtiorem putat quam ut velit quicquam ſibi cum illo eſſe negotii: Quartum eſt illius qui ſe profitetur authorem neſcio cujus libelli qui inſcribitur ***Retorſio Calumniarum*** &c. Sed is nihil aliud potuit declarare niſi ſe authorem eſſe illius libri non Voetium, cui nec eum expreſsè attribui; ſolum monui plures eſſe qui id ſuſpicarentur; nec mihi crimini verti poſſet; quod eum librum ipſi attri-

buiſſem, quandoquidem nec ipſe credit ullum crimen admiſſum fuiſſe ab ejus Scriptore, eumque in hunc uſque diem laudat & tuetur quantum poteſt. Ultimum eſt neſcio cujus ſtudioſi, qui etiam nihil aliud potuit teſtari quam ſe authorem extitiſſe quorundam Carminum famoſorum in veſtra Academia diſtributorum in ipſius favorem & ipſo præſente, dum quædam diſputationes haberentur; Sed nunquam eum accuſavi quod malus eſſet Poëta; ſolum dixi eum procuraſſe aut ſaltem permiſiſſe ut illa carmina fierent, quod negari non poteſt: Adhæc tam parum eſt Criminis, Voetiis judicibus, in carminibus ejuſmodi, ut filius non ita pridem alia curarit in ſuis theſibus edenda, ejuſdem Studioſi, ejuſdem commatis, & æquè injurioſa ac præcedentia: Quin eo honore veſtram afficit Academiam, ut de quodam quem ex numero veſtrorum Profeſſorum eſſe conſtat, mei ſimiam eſſe dicat, quod his verbis expreſſit, ***Simia mendacis Galli, mendacior ipſe***: Et palam eſt, hæc duo ultima teſtimonia tribus præcedentibus, numeri potius quam ponderis gratiâ addita fuiſſe, & quò poſſet Voetius dicere ſententiam non ideo tantum in me latam fuiſſe, quod ei tribuerim librum quem non fecit, ſed quod plures tales illi tribuere voluerim; ut ſic, qui noſſent cauſæ meæ juſtitiam quoad unumquemque ex his libris, poſſent exiſtimare me adhuc alios ipſi imputaſſe, in quo peccaverim, juxta regulam quam ipſe & filius ejus ſolent obſervare, 126. licet eam exprobret a iis, *Tribu. iniq. p. Doloſus verſatur in generalibus*; At ſi eorum Deputati, ſoli meæ ut ajunt reſponſioni ad veſtram promulgationem innixi ſunt, de ſolo demum libro qui Schoockii nomen præfert potuerunt quæſtionem inſtituere: quia ibi de hoc hoc ſolo loquutus fueram: ac certum eſt, me non affirmaſſe G. Voetium authorem fuiſſe vel illius libri, vel alterius alicujus cui nomen ſuum non præſcripſerit; nec de quoquam id ſuſpicatum fuiſſe, quem revera ſuam non reddiderit eum laudando & defendendo, ut loquitur ipſius filius in ſue *Pietate in par. Phil. B. p.* 14. *lin.* 3.

Videtis itaque, Ampliſſimi Viri, quod juxta deſcriptionem à Juniore Voetio factam veſtræ ſententiæ, (in quo illi fidem nolim adhibere, niſi ipſimet id volueritis) concinnata fuit ab ejuſmodi Deputatis qui partium nullam nullumque teſtem audiverunt: Qui actorem reddiderunt eum quem condemnarunt, licet declaraſſet nolle ſe actorem conſtituere, nec aliàs veſtræ juriſdictioni obnoxius eſſet; Qui id fecerunt, eo non præmonito, & cùm nequidem ab ipſo ſciri voluerint quinam eſſent, licet ſe obtuliſſet ad alias dandas probationes quam quæ ſcriptæ fuerant, ſi à ſe peterentur; Qui mutarunt ſtatum quæſtionis ſuper qua fundabatur prima veſtra promulgatio, & rem tantum unam examinarunt, quam ſuppoſuerunt ab accuſatore ſcriptam, licet eam non ſcripſerit, quam declararunt eſſe falſam, licet vera ſit; quamque inſtar criminis non conſiderarunt ejus reſpectu quem accuſatum illius fuiſſe ſupponebant; Qui tandem non contenti abſolviſſe reüm, judicando accuſationem falſam fuiſſe, condemnarunt inſuper eum quem ipſi accuſatorem fecerant. Attamen id à Vobis velim hic obſervari, ex nullis ſequi legibus condemnandum eſſe accuſatorem eo quod reus abſolvatur, niſi probari poſſit accuſationem ſuſceptam.

ptam fuiſſe ***animo calumniandi***, & cùm nulla ſubeſſet ratio credendi quod dicebat. Adeo ut quamvis falſum fuiſſet Voetium extitiſſe authorem præcipuarum calumniarum illius libri, quod tamen verum erat, & eum iſtius rei accuſaſſem quod non feceram, & judicaſſent illarum calumniarum authorem eſſe pœnâ dignum; quod non præſtiterunt, & obnoxius fuiſſem ipſorum juriſdictioni, & tandem utramque partem & teſtes audiviſſent, ac omnes formas legitimi proceſſus obſervaſſent, non tamen juſtam ideo habuiſſent cauſam me condemnandi, eo quod præſumptiones, cuilibet notiſſimæ, ſufficerent ad probandum quod eum non accuſaſſem ***animo calumniandi***, & juſta mihi ratio id faciendi fuiſſet.

Dicitur fortè, me non fuiſſe condemnatum quod ipſum accuſaverim hujus libri, ſed quod plura alia de ipſo ſcripſerim merito plectenda ſi vera fuiſſent, quæ cùm pro falſis habita ſint; id ſolum inquiſitum, num feciſſet librúm contra me editum, ut ſi author illius extitiſſet, potuiſſem excuſari à recriminatione, utpote prior ab ipſo petitus injuriis. At ſi id foret, debuiſſent ergo enotare quaſdam ſaltem voculas ex meis ſcriptis, quibus ſe læſum putaret, & me præmonere, ut ſi necdum ſufficienter omnia probaveram, alias probationes adducere poſſem. Id autem factum non fuit; Et poſſum affirmare; duo illa ſcripta quæ à Vobis damnata dicuntur, nihil continere, non ſolum quod non ſit veriſſimum, ſed etiam quod ſi falſum eſſet actioni injuriarum inſtituendæ queat ſufficere; uno tantum, in epiſtola ad Cel. Vir. p. 136., excepto, quod eum Calumniatorem & mendacem appellavi. Sed id tam luculenter probavi illo ipſo in loco ubi ſcriptum eſt, ut querelam de eo inſtituere non valdè illi utile fuerit. Et ſi teſtes dandi fuiſſent, ſuppetebant ad manum non unus vel duo, ſed uſque ad tredecim, omnes veſtræ Religionis & ex Primoribus Urbis Sylvæducenſis qui teſtantur ſe ab ipſo Calumniis diſciſſos fuiſſe, ſuumque teſtimonium publicum fecerunt curando illud typis exſcribi. *Mar. epiſt. Apol pag.* 45. *& in ult. pat. pag.* 113. Id quoque poſſem affirmare, quod licet Voetii plures emiſerint libellos poſt alterum meum ſcriptum quod inſcribitur *Epiſtola ad Celeberrimum Virum* &c. quibus illud conantur refutare, nihil tamen potuerint diſtinctè referre in quo ſe læſos pertendant, niſi quod dixerim Gisbertum Voetium reum eſſe libri Schoockiani: Et quod, quo perſuadeant iis qui Belgiee tantum illud eſſent lecturi, multas in latina editione extare injurias quæ interpres Belga omiſerit, obſervarint *in Angev. Proced. ſcurrilia dicteria* non benè reddita fuiſſe poetiſche ſchimpwoorden; Sed præterea quod eſt mendum typothetæ qui poſuit *poëtiſche* loco *poetſighe*, in eo queruntur ſe potius non ſatis quam nimis vapulaſſe.

Ita Ampliſſimi Domini poteſtis animadvertere illos gloriari quod à Vobis obtinuerint condemnationem ejuſmodi ſcripti, in quo nequidem ipſi ullam juſtæ querelæ cauſam poſſunt obſervare. Et ut ſciatis quod cùm deſcribunt iſtius condemnationis circumſtantias, dicendo G. Voetium eam nec ſollicitaſſe nec procuraſſe, eum à veſtris Deputatis nunquam auditum fuiſſe, ipſummet uni ex illis teſtium ſuorum, qui nec ipſi auditi fuerunt, declarationes ex-

hibuiſſe, & plura iſtius generis, id non faciunt Honoris veſtri gratiâ, aut perſuaſuri ſuam innocentiam vel meum crimen iis qui ſua ſcripta legent (conſtat enim me conveniendum fuiſſe coram judicibus meis legitimis ſi vel in leviſſima culpa fuiſſem, nec defuturam vobis omnibus authoritatem ad juſtitiam ab ipſis conſequendam, ſi cauſam ipſius ſuſcipere voluiſſetis, miſſo tam extraordinario agendi modo) ſed potius ut glorientur de poteſtate quâ pollent apud Vos, & ſe tam formidabiles reddant veſtris ſubditis, quam norunt ſe inpoſterum contemptibiles reſiduo orbi futuros, poſtquam ſua Crimina innotuerunt. Id quoque dignemini obſervare quod in eodem libro in quibus Junior Voetius hæc omnia ſcribet de Vobis, & adhuc in alio inſcripto *Tribunal iniquum* quem poſtea emiſit, non alio fine quam calumniandi D. D. Groninganos ob jus mihi adminiſtratum, impudenter & abſque ulla ratione eadem ipſis exprobrat, quæ dicit à Vobis facta fuiſſe, & inde occaſionem ſumit eos traducendi & plenis conviciorum odioſiſſimorum plauſtris in illos invehendi.

Duo vel tria proferam exempla, ex illo *Tribunali iniquo* deſumpta; primum extat in Epiſtola p. 9. ubi dicit, *Licebit proteſtari contra iniquam illorum ſententiam ac judicium in quo nihil eſt judicii; imo in quo tot ferè nullitates, quot ab imperitiſſimis rerum juridicarum committi poſſunt; quales ſunt judicis incompetentia, allegationum falſitates, neglecta citationes partium, litis conteſtatio & plura alia quæ in meo libro reperiuntur.* Ita ei eſt ſententia iniqua & judicium ſine judicio, quod ſupponat judicem fuiſſe incompetentem, allegationes falſas, neglectas citationes partium, & omiſſam litis conteſtationem. Quæ tamen omnia ab ipſo veſtræ quoque in me ſententiæ tribui paulo ante oſtendi. Et libri pag. 15. has ſententias contra eos pronunciat; *Quicunque nocentem juſtificat ac innocentem condemnat, uterque Deo abominatio; & ſupplicius ille dignus qui cum debuit vindicare oppreſſum opprimere reperitur.* Et pag. 31. 32. & 33. nominat ac deſcribit in particulari quemlibet ex judicibus, de illis peſſima quæque fingendo vel recitando ſolius Schoockii fide (qui pravas iſtas & falſas de Collegis ſuis innocentibus ſuſpiciones ab ipſius Patre jam diu ante inſtillatas ſibi fuiſſe profitetur) ut eos ſuſpectos reddere conetur. Non credo cuiquam veſtrum aut Deputatorum veſtrorum gratum fore ita deſcribi, & tædioſus fortè vobis eſſem, ſi pluribus hîc inſiſterem oſtenſurus quam vos offendat hæc omnia ſcribendo.

Sed teneor Vobis indicare, quantoperè D. D. Groninganos offendat iniquitate calumniarum ſuarum. Ac primum quoad incompetentiam quam illis exprobrat, omni ſpecie probabilitatis deſtituitur. Mea etenim cauſa dijecta & commendata fuit ab Excell. D. Legato Ordinibus illius Provinciæ in qua Schoockius, de quo querebar, agit Profeſſorem; & deciſa fuit à cœteris Profeſſoribus, qui juxta Academiæ ſuæ privilegia, judices ejus legitimi erant; & qui adeo non egerunt in eo quà Profeſſores, ſed quà Magiſtratus. Adhæc eorum judicium reviſum, examinatum & confirmatum fuit à D.D. Curatoribus ejuſd. Academiæ qui ſunt ex ordinibus Provinciæ; Et tamen Junior Voe-

Voetius integrum librum audet contra hoc judicium ſcribere, etiam ſub titulo ita odioſo, ut eum inſcribat *Tribunal Iniquum*, & ſic veſtræ confidit protectioni, ut alterius integræ Provinciæ majeſtatem lædere non metuat.

Dicet fortè etiam me auſum fuiſſe ſcribere adverſus judicium Academiæ veſtræ: Sed nulla poteſt comparatio inſtitui inter utrumque: nam in illo prætenſo judicio Academiæ veſtræ nec de Civili nec de Criminali agebatur; ſed ſolum de Philoſophia, de qua confido plures exiſtimare me eſſe judicem æquè competentem, ne magis dicam, ac univerſam veſtram Academiam: & tantum eſt diſcriminis inter judicium quod impugnat junior Voetius & illud quod impugnavi, quantum eſt inter vera prælia quæ fiunt in bello & in quibus ſubeſt vitæ periculum, & theatrales pugnas, aut diſputationes theticas quæ fiunt in veſtra Academia, in quibus nulla fit effuſio ſanguinis, & citra omnem iracundiam, ſi qui diſputant honeſti & probi fuerint: Inauditum eſt Magiſtratus ſe immiſcuiſſe iſtius modi Diſputationibus quæ inter litteratos de rebus Philoſophicis oriuntur: ut è contrario nunquam fando audiverim quenquam ita inſolenter & licenter impugnaſſe, cum evidentibus mendaciis & calumniis intolerandis, judicium factum à Judicibus legitimis qui amici fuerint & fœderati eorum quibus eſt obnoxius, quin ex rigore juris exemplum in eum ſtatutum fuerit.

Nequit autem Junior Voetius excuſari à contumeliis quibus D. D. Groninganos proſcindit, eo quod pater ſuus eorum juriſdictioni non ſubeſt. Etenim pater ipſius nec Actor nec Reus fuit in eo negotio; nihilque omninò contra illum judicatum fuit; Solum admiſſæ ſunt depoſitiones Schoockii, ut fit in omnibus proceſſibus Criminalibus, cùm tales depoſitiones excuſando crimini ejus qui accuſatur inſervire poſſunt; v. g. ſi querela adverſus aliquem à Creditore inſtituatur quod nummos adulterinos ſibi in ſolutum expenſos tulerit & hic dicat ſe excuſaturus neſciviſſe nummos eſſe adulterinos, nec à ſe cuſos fuiſſe, ſed ab alio ſibi datos; ſi alter ille non fuerit ejuſdem juriſdictionis, non eſt in judicum poteſtate eum citare & proceſſum ejus inſtituere; ſed non poſſunt ideo non admittere depoſitiones quæ fiunt contra eum, & earum veritatem in tantum expendere quantum inſeruit illi liberando de quo judicare debent; & ſi probationes ita dilucidas continent (v. g. ſi proferret ipſius falſi monetarii manu literas & deſcriptam ſpecificationem ſingulorum iſtorum nummorum quos ad illud debitum exſolvendum miſerit, ne Creditor ultra *conqueri* poſſet ſe *eſſe ei debitorem*) ut teneantur ipſum abſolvere, erunt quoque illi communicandæ qui adulterinos nummos recepit, ut recurſum ſuum habeat contra fabrum eorum: Falſæ illi monetæ jure conferas convicia & calumnias quæ ſunt in libro Schoockii; & quoniam de ipſo queſtus ſum propter illa convicia, ſe excuſaturus dixit ſe eorum fabrum non extitiſſe, ſed G. Voetium, nec ſciviſſe, cùm me non noſſet, quod falſa eſſent.

Debuerunt verò Judices ipſius expendere priuſquam eum vel condemnarent, vel abſolverent, num verè loqueretur; Et talia ipſis ad id conſigna-

vit Acta, ut nequirent jus quod petieram mihi adminiſtrare, niſi illa ad me mittendo.

Nec poteſt etiam queri Junior Voetius litem non diu conteſtatam fuiſſe, me uno duntaxat epiſtolio cauſam meam egiſſe, abſque Procuratore & Advocato, nec omnes eos ritus obſervatos fuiſſe quos vitilitigatio excogitavit ad lites conſecrandas immortalitati. Hæ enim formalitates non requiruntur niſi ubi jus in dubio verſatur; & moris eſt in omnibus Curiis, ut cum partium altera tam malam habet cauſam, ut id ex ipſius ore pateſcat, de plano judicetur, alterius replicis non auditis. Ita Schoockio indultum eſt quantum ſpatii & otii petiit ad conſulendum de ſuo negotio & ſe defendendum; de nulla hac in parte injuria queritur; nec etiam poteſt dicere judicum ſuorum religionem præoccupatam fuiſſe vel advocatorum meorum eloquentia, vel ſubtilitate procuratorum; Sola juris mei evidentia cauſam meam egit; Sed judices tam æqui fuêre meaque petitio tam moderata & juſta, ut eam totam mihi conceſſerint.

Nec plus juſtæ cauſæ ſubeſt juniori Voetio querendi de hoc judicio eo quod unam aut alteram voculam quæ minus ſapit ipſius palato contineat, nempe SCELERATA MANUS, & SCENÆ SERVIRE, aut quod unus ex Judicibus mihi ſit amicus, non ſuo patri: Nam quoad vocabula quæ dura ipſi videntur, molliora adhibere non poterant probi Judices & qui vitia deteſtantur, ad crimen de quo agebatur exprimendum; Præterea quod hæ voces non aliter ponuntur quam ad exprimendam depoſitionem Schoockii, qui, uti veroſimile eſt, multis acerbioribus reſpectu Voetii uſus fuerat, ut ſe liberaret eum taxando. Et ſanè eorum iniquitati exprimendæ, qui ſe inſcio tales infarſerant ſuo libro Calumnias ex quibus periculoſum reatum poſſet ſubire, quid mollius potuiſſet dicere, nemine nominato, quam eas ſuo ſcripto inſertas fuiſſe à *ſceleratâ manu?* Sic ergo, quandoquidem id ad ſe rapit G. Voetius, ſolo ſuo crimine offenditur, non verò ab iis qui ſcapham ſcapham dixêre. Quid etiam mollius, quam comœdiæ conferre per voculas *ſcenæ ſervire*, non quidem veſtrum judicium, ut conatur ſuadere Voetius vos ſuis rixis impliciturus & contra Groninganos ut quondam contra me inſtigaturus, ſed malas artes quibus uſus eſt ad falſa fabricanda teſtimonia; & omnia peragenda quæ egiſſe debuit, ad eam veſtram extorquendam ſententiam quam obtinuiſſe dicitur, ſic ut poſſit poſtea gloriari ſe illam nec ſollicitaſſe nec procuraſſe?

Quoad amicitiam quam pertendit mihi cum uno ex judicibus intercedere in eo mihi injurius eſt, quod putet unum tantum ex illis mihi amicum eſſe; omnes enim eos loco habeo, prout nemo eorum eſt viceverſa quem magni non faciam: Sed amicitia noſtra non ei eſt ſimilis quam G. Voetius contraxit cum Schoockio, Dematio, Waterlatio & ſimilibus, quos pedetentim ſuis rixis implicat & obligat ad ſui Defenſionem, eos complices ſuorum criminum faciendo, ac tanquam hoſtes crudeliſſimos inſectando, ſicubi aliqua pœnitudine ſe duci teſtentur; uti patuit exemplo Schoockii, quem ideo in jus vocaverat;

vetat; at poſtquam reciprocè ſibi interminati fuerant Secretorum ſuorum revelationem, videntur, dum metuunt utrinque ne hæc diſpaleſcant myſteria, in gratiam ſimul rediiſſe. Talia inter me & D. D. P.P. Groninganos nulla ſubſunt ſecreta; horum benevolentia nulla nititur intereſſe, nulla etiam converſatione, nonniſi enim bis eum ſum alloquutus cujus ſpeciatim amicitia mihi exprobratur; neque ad eum ſcripſi durante hoc negotio, quod ſignificaſſet diu ante nolle ſe illi immiſcere. Odium etiam quo junior Voetius dicit eum ferri in ſum parentem ita juſtum eſt, & G. Voetius ſic illud commeruit ut id negare nolim. Is tamen quem ita pro adverſario ſumit, tam ſæpè optavit redire cum ipſo in gratiam, ut ſatis oſtenderit non ſe perſonam ſed vitia Voetii odiſſe. Ac credo eodem flagraſſe odio cœteros omnes, neminemque eorum fuiſſe qui non fuerit deteſtatus & averſatus crimen Voetii, ubi viſa ſunt Acta quæ produxit Schoockius: Ejuſmodi enim illa ſunt ut vel ipſomet filio teſte (Tribunalis iniqui p. 2. præfat.) crediderint plurimi iis viſis, non poſſe amplius vel ipſum vel Dematium honeſtorum & proborum virorum cenſu venire. Sed cùm is favor idque odium ex ſolo Zelo Juſtitiæ pependerit, quo majores fuerunt & cauſam meam favorabiliorem, Voetianam magis odioſam reddiderunt iis quibus innotuêre, eo amplius judicii ſui æquitatem comprobant. Ut ut ſic nec amor nec odium judicum, G. Voetium & Dematium reos fecêre, ſed acta ipſorum propriâ manu ſcripta, & quæ hactenus non denegarunt, eos palam convincunt quod ſtuduerint corrumpere Schoockium & de facto corruperint, ad falſum teſtimonium contrà me perhibendum. Nam primò ut conſtet quid voluerit Voetius Schoockium in judicio affirmare, ſufficit animadvertere, quod in illorum Actorum principali, (quod continet formulam teſtimonii, manu ſua ſcriptam & quam miſit ad Schoockium ut eam ſequeretur) expreſsè vellet hunc aſſerere, ſe motu proprio & ſponte ſua contra me ſcripſiſſe, ſuumque librum peregiſſe partim Ultrajecti partim Groningæ, *& quidem ſolum, ita ut nec D. Voetius nec quiſquam alius ejus author ſive in totum ſive ex parte fuerit, aut quod ad materiam, aut quod ad diſpoſitionem, aut quod ad ſtylum*, adeoque negare ullam ad id materiam Voetium ſibi ſuppeditaſſe. Cui addi poſſet ejuſdem Voetii epiſtola ad Schoockium ſcripta 21. Jan. 1645. quæ Groningæ edita fuit in *Bona fidei Sacro* pag. 35. cujus hæc ſunt verba; *Summa huc redit, Te ex te conſilium cœpiſſe & ſtatuiſſe* (nempe contrà me ſcribendi) *teque opus illud quoad materiam, formam, methodum, ſtylum, inchoaſſe, abſolviſſe; chartas & ſcedas à me tibi nullas ſuppeditatas, nec ullam vel minimam pagellam præformatam, quam in deſcribendo tuam feceris* &c.

Deinde ut conſtet iſta (quæ duobus capitibus abſolvuntur, primum eſt Schoockium contra me ſcripſiſſe proprio ſuo motu nec incitatum à Voetio; alterum, nullam ad id Schoockio ſuppeditaſſe materiam) eſſe falſiſſima, ſufficit videre aliam Voetii epiſtolam quæ etiam extat in *Bona fidei Sacro*, p. 28. ſcriptam 3. Nonas Junii 1642. Nam à limine hæc habet; *Non pigebet denuo te hortari ut in diſputationibus contro Scepticos pergas, & quidem quam primum, ſequeſtra-*

queſtratis tantiſper reliquis tuis meditationibus. Erit hac pulcherrima occaſio furioſi & ventoſi iſtius promiſſoris R. des Cartes hiatum obſtruere; Appendix illa ad meditationes primæ Philoſophiæ edita Amſtelredami inprimis te ad operis hujus delineationem exſtimulare debet. Eſt illa tot furioſis & contradicentibus mendaciis, ac calumniis in hanc Academiam noſtram meamque inprimis Profeſſionem delibuta, ut ferream quorumvis lectorum patientiam vincat. Ita ſcilicet loquitur de innocentiſſimo ſcripto in quo nihil de ipſo dixeram, quod, imo duplo majus, meritus non fuiſſet; Et hoc evidenter demonſtrat Voetium exſtimulaſſe Schoockium, ut contra me ſcriberet: utitur enim etiam verbis *hortari & extimulare*; Et pluſquam ſemel eum incitaſſe; dicit enim *denuo te hortari*: Et id feciſſe occaſione *Appendicis ad Meditationes primæ Philoſophiæ*, cui ſcripto revera liber Schoockii oppoſitus fuit; Scio equidem eum ad hæc reſpondere, ſe Schoockium hâc epiſtolâ hortari ad continuandas theſes contra Scepticos, meaſque in illis opiniones impugnandas: Sed cùm nondum adinventus eſſet titulus libri quem poſtea Schoockius in me edidit, non potuiſſet expreſſius Schoockium ad eum ſcribendum adhortari, quam illum exſtimulando ut me impugnaret; & quamvis tunc Theſium aut Diſputationum nomen imponeret ei ſcripto quod in me volebat adornari, & cujus poſtea titulum ipſe excogitavit, ut declarat Schoockius, revera tamen idem futurus erat liber: nec enim quæſtio eſt de nomine ſed de re, ſcil. de calumniis de quibus queror: Et quo hæc dilucidiùs explicem, obſervetis quæſo tria diverſa ſcripta hac occaſione emiſſa fuiſſe pro Voetio, nempe librum qui inſcribitur *Admiranda Methodus ſive Philoſophia Carteſiana*, nihilque aliud eſt quam cento conviciorum contra me, ſub prætextu meas opiniones impugnandi; Dein præfationem ejuſdem libri cum ſuis paralipomenis, in quibus expreſsè conatur author iis reſpondere quæ de Voetio ſcripſeram: & tandem narrationem Hiſtoricam quæ prodiit Academiæ veſtræ nomine, in qua agitur de iis quæ reſpectu D. Regii contigerunt. Clarè autem apparet ex Epiſtola 2. Junii 1642. conſilium Voetio fuiſſe me tribus his modis impugnandi: Nam præter primum ad quem hortatur Schoockium, verbis quæ modò citavi, en ut loquitur de duobus aliis; *De iis quæ Academiam noſtram tangunt videbunt D.D. Profeſſores, nec patientur eum conqueri nos eſſe ipſi debitores: De iis quæ in me immerentem congerit maledictis retundendis etiamnum deliberamus: ut ſilentio litemus nemo ex Collegis quod ſciam conſulit, ſed per quem aut quâ ratione reſpondendum ſit ἐνδείᾳ μεγάλα θυμὸς. Sunt qui me, ſunt qui filium, ſunt qui te deſignant. Sed de hoc ampliamus: Interim quæ ad veritatem hiſtoriæ pertinent conſignabuntur, etiam ubi opus teſtimoniis confirmabuntur.* Ita jam tum in ſuas partes ſuos D. D. Profeſſores pertrahere ſatagebat; Et quantum ad id quod ipſum privatim ſpectabat, illud ipſum ſcilicet quod præfatione libri Schoockiani continetur, ſatis decreverat non tacere; *ut ſilentio*, inquit, *litemus nemo conſulit.* Sed adhuc fluitabat num quæ ſcripturus erat ipſe, aut ab aliis procuraturus ad hanc rem, emittenda forent ſuo, an filii, an Schoockii nomine: *Sed de hoc*, ait, *ampliamus*: Quod propriè eſt dicere alios quidem ſuadere, ut vel ipſe, vel filius ſcriberet, ſed ſe

magis

magis cupere id fieri à Schoockio; Et poſt hæc voluit Schoockium in judicio declarare quod ſcripſiſſet *motu proprio* nec à Voetio incitatus?

Etiam ex eadem epiſtola patet ei Voetium tantum materiæ ſuppeditaſſe quantum potuit: Nam paullo poſt ſic de meis opinionibus loquitur: *Operæ pretium feceris ſi omnia iſtius farinæ paradoxa excerpſeris & cum antiquorum Scepticis aliiſque hæreticis (apud Auguſtinum & Epiphanium de hæreſibus & Gennadium (teratologiis comparata refutaris, 1. ſacris litteris; 2. rationibus tum directis tum ducentibus ad abſurdum & hominem in contradictionem adigentibus; 3. conſenſu Patrum; 4. conſenſu antiquorum Philoſophorum, Scholaſticorum & recentium Theologorum ac Philoſophorum, ut appareat eſſe communem cauſam Chriſtianiſmi, & omnium Scholarum: Hoc autem ubique notandum, nibil novi eum producere ſive quid ſani ſive quid inſani oſtentet* &c. Atque Schoockii liber ex bellulis hiſce materiis conflatus eſt.

Id ipſum quod dixi poteſt inſuper intelligi ex alia Voetii epiſtola ſcripta quinto poſt Menſe, nempe 25. Nov. 1642. cum Schoockii liber eſſet ſub prælo, in qua hæc verba extant: *Particulares opiniones Carteſii ventilare alterius eſt operis & inſtituti; Tu modo remitte nobis nec verba nec promiſſa, ſed excerpta illa & chartas quas tecum hinc abſtuliſti: Lacuna ſi qua ſit in generali ſciographia hujus methodi nos dabimus operam ut hic ſuppleamus, niſi tu ſuppleveris: Et hæc abundè ſufficient hac vice: Particulares diſputationes non curamus. Quid ergo?* ut ingenioſè loquitur D. Mareſius, *Vltima pat. pag.* 413. *Mera convicia.* Et ſic conſtat totius libri edendi conſilium ex voluntate Schoockii non pependiſſe, qui optaſſet meas opiniones particulatim impugnare, quod longè honeſtius fuiſſet; ſed ex arbitrio Voetii qui ſolum voluit generatim in me ſcribi, & omnes locos communes ſuarum invectivarum explicari ad me traducendum; adeoque Voetium authorem ejus primarium merito haberi.

Si hæ probationes, quæ conſtant Actis manu Voetii ſcriptis & quæ non denegat, illi convincendo nondum ſufficiant, nec mille teſtes ad id ſufficerent. Sed præterea declaravit Schoockius ſe adhuc aſſervare ideam præfationis ſcriptam manu Voetii: & præfatio illa continet ultra 60. paginas, eſtque totius libri portio maximè injurioſa; Idem declaravit de comparatione cum Vanino; quæ ipſis unicum eſt fundamentum me Atheiſmi inſimulandi; nempe quod ſcripſerim contra Atheos, & quod Vaninus contra eoſdem ſcribere finxiſſet, Atheus ipſe licet; unde concludunt me clanculum Atheiſmum docere: Quin expreſsè Schoockius declaravit verba illa affirmantia *quod ſubdolè atque admodum occultè Atheiſmi venenum aliis affrico*, eſſe ab alia manu quam ſua, id eſt *à ſcelerata illa manu* de qua ſupra loquutus eſt: At præcipuè queſtus ſum de illis verbis, quod atrociſſimam & omni ſupplicio dignam contineant Calumniam, & juxta leges *certum crimen* ſit determinandum ei qui queritur in judicio, non vero debeat *vagari in incertum* ut fit à Voetio, cum ait ſe calumniis meis impetitum fuiſſe, etſi necdum minimam oſtenderit voculam quâ eum præter jus & fas læſerim. Præterea Paralipomena præfationi addita, & quorum ultima pericopa ſola plus habet ferè acerbitatis & veneni quam reſiduum opus, ab initio Schoockius reprobavit, Voetius nunquam: In im-

menſum excreſceret mea oratio, ſi deberem huc congerere omnia argumenta quæ evincunt falſum eſſe teſtimonium quod ſuggeſſit ſive præſcripſit: Sed quæſo vos obſervate, realia eſſe illa omnia quæ ſic propoſui, neque pendere ex relatione Schoockii; Nam quoad præfationis ideam & alias ſchedas non editas quas dicit eſſe penes ſe, niſi revera eas haberet, fervidiùs ſuam litem contra ipſum Voetius fuiſſet proſecutus: Quod oſtendit quam impudens ſit junioris Voetii calumnia dum exprobrat D. D. Groninganis ipſos unius teſtimonio nixos judicaſſe; quod maximè urget: Licet enim ad Schoockii verba non attendiſſent, ſat præterea probat onum habuêre: Et tamen evidens eſt declarationem ipſius Groningæ factam, longè plus fidei mereri eâ quam ante fecerat Ultrajecti. Nám in Ultrajectina, præterea quod ipſi ſuggeſta fuerat, nihil aliud deponebat quam quod putabat è re ſua eſſe, videlicet ſe authorem eſſe libri cui nomen ſuum jam præſcripſerat, nec erat coram judicibus, nec metuebat reprehendi, licet non foret verum quod declarabat, eamque duntaxat ſcriptam exhibebat amico ſuo, quem ſatis potentem arbitrabatur ad ſe extricandum, etſi falſitas illius diſpaleſceret. At Groningæ id depoſuit quod reſciri ipſum pudebat, & ſummoperè diſplicitũrum erat ſummis ſuis amicis; nec illud depoſuit niſi cùm aliquo animi tædio, & coram judicibus: atque ſic ſtatui poteſt ſolâ juſtitiæ reverentiâ & metu pœnæ, ſi mentiretur & criminis alieni onus in ſe derivaret, eum adactum fuiſſe ad ea profitenda quæ profeſſus eſt. Quin declaravit confeſſurum ſe eadem fuiſſe Ultrajecti, ſi ſeriò & in judicio de re tota interrogatus fuiſſet. Et ferè ſemper contingit cùm examinatur reus vel teſtis, cujus ullo modo intereſt veritatem celari, ut depoſitio quam facit in judicio adverſetur iis quæ extrajudicialiter dixit, nec tamen ideo quiſquam poteſt fidem ei derogare.

Sed neque ſatis eſt probaſſe falſum fuiſſe teſtimonium quod Voetius præſcripſit Schoockio; non ſe credet convictum ni probetur inſuper quod eum ad tale teſtimonium perhibendum importunè admodum ſollicitaverit. Quare Vos expendere velim, non ſolum id eum petiiſſe à Schoockio, ſed revera quod pejus eſt expreſſiſſimè illi præcepiſſe, Nam hæc verba poſuit ad calcem formulæ quam præſcribebat; *Stylum facies tuum ubi opus fuerit; interim teſtimonii ἀκρίβεια ſervatâ ubique, quantum per Latinitatem fieri poterit, imprimis ubi ſubvirgulavi.* Atque ſic volebat eſſe vocem Jacobi & manus Eſavi, ſtylum Schoockii & mendacia Voetii: Stylum mutari præcipiebat, ſed exactè retineri ſenſum omnium quæ præſcribebat: præſertim earum vocum ſub quibus lineas duxerat; atqui ſubvirgulata erant omnia illa quæ ſuperiùs retuli. Qui norunt Voetium non neſciunt quam importunus ſit mos illi rogandi aut præcipiendi, præcipue eorum reſpectu quos habet inferiores vel obſtrictos, qualis Schoockius erat. Hoc ipſa comprobavit experientia, eo quod cùm traxit in jus, quoniam non perſeveravit in illo teſtimonio.

Adhæc, nonne Voetio tribui debent omnes Waterlarii itiones ac negotiationes, & quicquid à Dematio factum fuit, ut paulatim Schoockius induceretur ad concipiendum ſuum teſtimonium eâ formulâ quæ ipſi præſcripta fuerat?

rat? Res enim illos duos non ſpectabat, niſi quatenus erant amici Voetio. Et tamen affirmat Schoockius ſæpiùs ad ſe ventitaſſe Waterlatium ea de cauſa, & ſibi miſiſſe Groningam formulam teſtimonii quod Voetius expetebat; ſed aliud ſe ſubmiſiſſe magis conforme veritati, cum illi per conſcientiam ſubſcribere non poſſet. Revera ex iis quæ poſtea ſunt ſequuta, cognoſci poteſt in teſtimonio à Schoockio ſubmiſſo omiſſa fuiſſe verba, quæ continebant præcipuum mendacium; nempe *Et quidem ſolum, ita ut nec Voetius, nec quiſquam alius ejus author ſive in totum ſive ex parte fuerit, quoad materiam*; & alia quædam in eorum locum repoſita ab eo fuiſſe: Et quoad *τὸ motu proprio* & ferè reliqua omnia, conatum fuiſſe elabi per æquivocationem, reponendo *Methodum* ubicunque Voetius *librum* poſuerat; ſic ut per *Methodum* nihil aliud vellet ſignificari quam ordinem capitum & ſtylum, cujus volebat author haberi, nihilque ultra affirmare de conviciis & materia, uti poſtea declaravit. Nec iſtam æquivocationem curabat Voetius; cùm enim liber inſcriberetur *Admiranda Methodus*, non dubitabat omnes qui lecturi eſſent hoc teſtimonium per *Methodum* totum librum eſſe intellecturos: Sed reliqua, in quibus Schoockius formulæ ipſius non inſtiterat, non videntur ei plenè ſatisfeciſſe, ac ſpeciatim omiſſionem vocabuli *& quidem ſolum* &c. Nam per plures ſeptimanas iſtud preſſit teſtimonium, nec eo uſus eſt donec Schoockio Ultrajectum veniente, nactus fuit commodiorem occaſionem eum inducendi ad illud reformandum. Cui rei iterum adhibitus fuit Waterlatius, qui ad ipſum hanc ſcedulam manu Dematii ſcriptam attulit;

Rev. Vir, Velim in teſtimonio tuo quæpiam mutari: quænam autem illa ſint paucis accipe: Linea 21. *&* 22. *deleantur omnia quibus linea ſubſcripta eſt, & ſcribatur, Meque illum ſolum abſolviſſe, Linea* 40. *tantum hæc retineantur, Vix eſſe poteram, ex amicis quæſiviſſe ac didiciſſe: linea* 31. *deleantur, Ab aliena manu eſſe, & ſcribatur Alterius authoris ſunt, qui ubi neceſſum erit, ut puto, nomen ſuum aperiet; vel ſimile quippiam; Rationes quare ita faciendum cenſeo non expono, coram dicturus, Vale.*

Eſtque hic ſummoperè notanda vox, *meque illum* (nempe *librum* vel *illam Methodum*) *ſolum abſolviſſe*: Illud enim, *Solum* continet, ut Voetius excluderetur, quod eſt totius malitioſæ hujuſce technæ fundamentum. Altera vox *Tantum hæc retineantur*, *vix eſſe poteram* &c. non tam facilè percipi poſſet, niſi eam explicaſſet ipſe Dematius ſcripto quo ſe voluit defendere, inſerto *Tribunali iniquo* à pag. 117. uſque ad 126. At ibi nos docet Schoockium in ſuo teſtimonio potuiſſe ſe partim à Voetio, partim ab aliis amicis particularia illa reſcivaſſe quæ Ultrajecti contigerant, uti præſcriptum fuerat à Voetio; ſed ſe Dematium credentem alios iſthic amicos non fuiſſe Schoockio præter Voetium à quo talia reſciviſſet, judicaſſe non ponendum eſſe *partim à D. Voetio, partim ab aliis amicis*, ſed inducto nomine Voetii, ponendum tantum *ab amicis*, quod ut legitimè factum Dematius feſtivè defendit. *Si quid hic à me peccatum eſſet,* inquit, *peccatum in eo ſtatuendum eſſet, quod Collegæ mei mihi Chariſſimi & cui Eccleſia Dei plurimum debet innocentiæ, cautelâ fortè ſuperabundante, ne-*

mini tamen noxiâ, imò aliquibus utils (ut qua occaſionem peccandi tolleret) cavendum eſſe judicavi. Ita ſanctus iſte Vir vocat *cautelam nemini noxiam*, teſtes ſubornare, qui judices decipiant, imaginando *alios amicos* loco Voetii, in re quam à ſolo Voetio profectam noverat, atque ſic procurare condemnationem innocentis, ut honore & bonis, imo etiam vitâ ſi poris fuiſſet mulctaretur. Nec dici poteſt hunc Dematium, qui in Voetii curam ſuperabat ad judices decipiendos, neſciviſſe Schoockium inductum fuiſſe ad ſcribendum; quandoquidem enim ſciebat quod ex ſolo Voetio didiciſſet quæ Ultrajecti contigerant, reliquum nequivit ignorare; ut nec illi perſuadere ut in ſuo teſtimonio poneret, *meque illum ſolum abſolviſſe*, quin ſciret hæc verba falſiſſimum mendacium continere. Imo ex depoſitione Schoockii, quæ refertur in *Bona fidei Sacro pag.* 4. conſtat primum de illo libro conſilium cœptum fuiſſe in epulo ſolemni cum & coram ipſo Dematio. Ita habent illius verba, *Nimirum quum anno* 1642. *more ſuo* (Schoockius) *per ferias Caniculares Ultrajectum ad viſendos amicos excurriſſet, à D. Voetio una cum Cl. ejus Academia Profeſſoribus, nonnulliſque aliis honeſtis viris lauto atque opiparo omninò convivio fuiſſe exceptum. In eo menſis jam ſublatis à Cl. D. Dematio aliiſque injectam mentionem Epiſtolæ Carteſii ad Dinetum in qua D. Voetius præceptor ejus graviter omnino vapularet; rogatum ſe atque inſtanti hortatu invitatum à D. Voetio ut pro ſe præceptore ſuo calamum in Carteſium ſtringeret*: Nunquid prodigioſum eſt, ut quod tam publicè factum fuit in epulis, coram pluribus hominibus qui curam habere debent ſuæ Conſcientiæ & ſui honoris (nolim enim credere ſimiles Voetio fieri omnes qui ipſum frequentant) & quod inſuper ex ſe ita probabile eſt, ut qui nonniſi de eo per conjecturas judicant, illud verum eſſe non dubitent, nempe Voetium inſtigaſſe Schoockium ad ſcribendum contra me; an non inquam portentoſum hoc ipſum ab eo electum fuiſſe quod negaret apud Judices, quò fundamenti loco ſubſterneretur ſententiæ quâ me perdere deſtinabat? Nec poteſt in dubium revocari illa Schoockii narratio facta coram ſuis judicibus; nam illi ejus adverſarii non contradixerunt in ſua lite contra ipſum, cui inſperſerunt tam multa aliena & minoris momenti, ut hanc omiſſuri non fuiſſent, niſi metuiſſent convinci poſſe eorum teſtimoniis qui tunc unà Convivæ fuerunt.

Sed neque hoc ſufficit convincendo Dematio; vult ſibi probari quod importunè ſollicitarit Schoockium ad inſiſtendum ſchedulæ quam præſcripſerat; omnis enim ipſius defenſio eſt dicere, *nulla hic importunæ ſollicitationis ſpecies*; Quaſi non ſatis ſit importunitatis erga aliquem, poſtquam aliter illi præſcripſit teſtimonium quod noluit per omnia admittere, etſi aliter ille plurimum poſſet in ipſum, ad eum inſuper ſchedulam mittere cum his verbis, *Velim in teſtimonio tuo quadam mutari* &c. quod tam evidenter eſt contra bonos mores & leges, ut licet illa ſcheda nihil niſi verum contineret, reprehendi tamen mereretur qui eam miſiſſet; Sed præterea ipſemet dicit nullam ſibi interceſſiſſe familiaritatem cum Schoockio; & tamen fatetur quod poſt hanc ſchedulam miſſam venc-

venerit poſtridie mane ad ipſum inter 6. &c. 7. matutinam; quod meo judicio importunam admodum ſollicitationem indicat: Vir ætate jam gravis ac Theologiæ Profeſſor, ſummo mane adit ædes alterius longè junioris, cum quo nullam colit familiaritatem, ut ab eo rem petat quæ ad ſe non aliter pertinet, uti declarat, quam ut bonum officium præſtet amico ſuo, & de qua etiam ille ſuus amicus jam ante repulſam paſſus fuerat. Nemo ſolet quenquam adire eo modo, cum eo de re aliqua acturus, niſi animo eum ſerio precandi, & ſuas inſtantias & rationes adjungendi rationibus & inſtantiis amici à quo mittitur.

Sed fateor me neſcire cur Voetius ipſe non ibat ad Schoockium, niſi quod vellet in eo, ut in procuranda Schoockii ſcriptione contra me, ſimiam imitari, quæ pede catelli utebatur ad caſtaneas ex foco educendas. Aut fortè poſtquam fecerat ipſe à ſua parte quicquid potuerat, ſperabat perſuaſionem & authoritatem plurium efficaciores futuras, quam unius; & oportebat ut Voetius & Dematius tanquam duo ſenes celeberrimi, & qui uti credo tunc totam Facultatem Theologicam veſtræ Academiæ conſtituebant, quoniam tertius circa illa tempora diem ſuum obierat, artificia ſua conjungerent ad caſtitatem iſtius Suſannæ expugnandam.

Cæterum ut concludam, nolo vobis commemorare, quod promulgatione veſtra 13. Jun. 1643. quæ adeo celebris fuit, ut illius memoria ſit duratura multos in annos, expreſſè declaraveratis, velle vos quæſtionem inſtituere de moribus Voetii, quoniam ſi tales eſſent quales deſcripſeram, eum nocentiſſimum veſtræ Urbi arbitraremini; at cum illi nunc longè pejores reperiantur quam dixeram, ſanè promiſſis veſtris ſtare teneremini; Nolo quoque vos adverſus ipſum irritare, dicendo quod juſtitiam habuit ludibrio, dum voluit perſonam rei ſuſtinere, nunquam interrogatus; & mihi planè neſcio actoris perſonam imponere; & fingere quod ſe calumniatus eſſem, illi rem tribuendo quam honeſtam reputat; & tandem condemnationem meam procurare per Deputatos quorum nomina nunquam ſcire potui: quod nihil minus meretur quam ita ſemel & ſerio reum conſtitui ut non ſit quod ſubſannet. Nolo quoque vos contra ejus filium concitare, dicendo quod dum effutit hæc omnia, non eſt in leviori culpa quam D. Regius, quem ajunt ſuæ Profeſſionis amittendæ periculum adiiſſe quod in ſuſpicionem veniſſet mecum communicatorum conſiliorum quæ agitabantur in veſtra Academia, licet mea intereſſet illa noſſe, nec arcana Reip. fuiſſent, ut aliis perſuaſum volebat Voetius. Nolo odioſos aliis hos Voetios reddere, dicendo ſic illos in malo eſſe induratos, & impunè peccandi conſuetudinem ita eos impudentes reddidiſſe, ut non ſolum juſtitiam ipſam, ſed ſua quoque crimina rideant; & quaſi teſtimonia apertè falſa, ſcripta manu Voetii & Dematii, ad Schoockium inducendum ut ea in judicio deponeret & judices falleret, res eſſent parvi momenti, junior Voetius ea vocat *amuleta*; quaſi periapta nullius efficaciæ, mihi miſſa ab Univerſitate Groningenſi. Nec ſatis habet ex ſuo patre S. Paulum fabricari, *qui nullius eſt ſibi conſcius* licet multis hominum myriadibus ejus cri-

mina innotuerint, nihilque præter convicia & abſurditates illis diluendis proferre queat; ſed eo uſque procedit væſaniæ ut eum conferat cum Jeſu Chriſto dicendo de D. Mareſio & me *Piet. in par. quatern. H. p.* 10. quod *Herodes & Pilatus amici facti eſſent ut innoxia fama ac per Dei gratiam illibata* (hujus ſcilicet novi Chriſti) *maculam aſpergerent*, Tandem nolo petere à Vobis juſtitiam contra hos calumniatores & falſarios: Veſtrum eſt judicare, num Vobis honeſtum ſit & utile, eorum crimina debitæ pœnæ ſe ſubducere: Id meâ non refert; Non puto deinceps quenquam futurum qui fidem adhibeat iis quæ in me dicturi aut ſcripturi ſunt: Omnes ipſorum machinationes erunt ridiculæ & abſque fructu, eaſque irridebunt vel qui nondum ære lavantur, modo non corroborentur veſtra protectione; nam ſcelera ipſorum nunc ſatis nota ſunt, aut ſi nondum ſatis innotuerunt, meâ intereſt ut ea propalem apud illos omnes qui eorum mendacia poſſent audire hoc ſeculo & ſequuturis, ne mihi noceant; & conabor nihil ejus omittere quod erit mei officii.

Sed ſubmiſsè peto, id mihi permittatis, ut quo par eſt honore & cultu, quem debeo & exhibere volo Magiſtratibus talis Urbis qualis veſtra eſt, apud vos querar de Vobis ipſis, eo quod veſtro agendi modo, & ſententiâ quam hoſtes mei jactant ſe à vobis contra me obtinuiſſe, tantum authoritatis & favoris conciliaſtis eorum calumniis, ut juſta de cauſa poſſim dicere quod de vobis ſolis queri debeam. Non eſt quod velim ideo ullâ vituperii maculâ vos aſpergere ob ea quæ feciſtis; Scio vel optimos quoſque judices poſſe decipi falſis depoſitionibus teſtium; neſcio autem omnes technas & fraudes quibus G. Voetius uſus eſt ad ea obtinenda quæ conſecutus eſt; imo an illa obtinuerit nec certò ſcio; id unum ſcio hominem ejus quo eſt ingenio, & qui ea pollet authoritate quam habuit in veſtra Urbe, multa poſſe conſequi. Sed quoniam ratio vult & jus poſtulat ut quoad fieri poteſt reſtituamus in integrum eos quos læſerimus vel neſcientes, vel etiam animo non tam lædendi quam benè faciendi: quoniam etiam id habent in more homines probi, qui ſuæ famæ ſuoque honori conſulunt uti par eſt, ut ſollicitè reparent damna quæ neſciendo aliis intulerint, ne credantur datâ operâ & malo animo ea intuliſſe; prout è contrario ſtupidiorum eſt, & animarum vilium & infimæ ſortis hominum, qui nihil generoſi ſapiunt, poſt malum alicui illatum, etiam forte citra animum lædendi, velle amplius illi nocere; cumque ideo ſolum odiſſe quod ſe ipſius odium meruiſſe ſentiant; Similium quoque eſt ubi ſemel lapſi fuerint ut ad decus ſuum putent ſpectare etiam quod malè fecerint, tueri, licet tacitè factum improbent; qua in re dum volunt ſupra homines eſſe, infra beſtias ſe deprimunt; eò quod beſtiæ ſemper faciant quod ſibi videtur optimum, nec tam cati & prudentes dentur unquam homines quibus quandoque falli non contingat: Quoniam denique vos reputo generoſitate, probitate, prudentia nemini ſecundos, nec dubito, poſtquam ſunt retectæ fraudes & falſitates adverſariorum meorum, ſic ut eas ignorare nequeatis, quin libenter ſitis occaſionem capturi mihi ſatisfaciendi in iis quæ petiero.

Ideo

Ideo velim vos expendere quot me oneraveritis gravaminibus; Primùm cum veſtrâ promulgatione factâ 13. Junii 1643 me citaſtis ad ſonum campanæ, & per ea programmata, quæ tanta cum ſollicitudine undique per has Provincias miſſa fuêre, ac ſi erro vel profugus aliquis ac nefarii & atrociſſimi cujuſdam criminis reus peractus fuiſſem; Licet enim aliud non commemorabatur niſi quod ſcripſiſſem in Voetium, attamen quia hactenus fuit inauditum nulloque comprobatum exemplo aliquem tam extraordinario ritu citari quod in alium hominem privatum ſcripſerit, neſciantque plebeji ac generatim homines illiterati, quouſque ſe extendat peccatum quod in librorum ſcriptione conſiſtit; ipſis dabatis occaſionem reputandi me grande in eo admiſiſſe peccatum & crimen quod etiam exemplo deſtitueretur: Eratque hæc injuria eo grandior, quod eam minus eram commeritus: Nam revera nihil aliud feceram quam me defendere longè modeſtiùs & moderatiùs quam tenebar, contra atrociſſimas calumnias quas quis excogitare poſſit, & ad quas cunctari nec illis me tempeſtivè oponere ſummæ imprudentiæ fuiſſet; Nam prætetea quod ſupra demonſtravi Voetium conſilium iniiſſe à longo tempore omnibus perſuadendi me Atheum eſſe; juſtam habeo cauſam exiſtimandi quod etiam me vellet Atheiſmi in Judicio inſimulare, atque quantum in ſe foret, innocentem falſis teſtimoniis obruere ac opprimere. Nec enim injuria ei fiet; ſi dicatur aptus teſtibus corrumpendis; & Schoockius aſſerit quod cum nihil magis mihi objici à ſe commandaret quam Atheiſmum, ſpondebat *tales teſtes aliquando prodituros,* (ad me iſtius criminis convincendum) *qui poſſent revera aſſidui ſive claſſici teſtes haberi: Nec. & mod. defenſ. pag.* 48. Sed ex quo vidit me meæ Defenſioni invigilare nullum procudere potuit. Alterum gravaminum quibus me oneraſtis caput eſt illa ſententia quæ à Vobis lata dicitur, quâ mea ſcripta condemnantes Prætori veſtro facultatem faciebatis in me agendi, & quantum in Vobis erat me mulctandi honore & bonis. Addo pro tertio non ſolum Actum 11. Junii 1645. quo prohibebatis Typographis & Bibliopolis edere aut vendere ſcripta quæ pro me forent, quo tempore accepi Judicium D. D. Groninganorum, datum 10. Aprilis ejuſ. anni, quod meæ juſtificationi inſerviebat, dum Voetius curabat excudi epiſtolam Schoockii ad ſuas in me ſtatuminandas calumnias, ſed etiam omnem illam protectionem quam à quadriennio indulſiſtis injuriis iſtius Voetii & cæterorum quos in me concitavit; adeo ut aliquamdiu nemo amicorum meorum in veſtra urbe auſus fuerit, niſi diſſimulatis manu & nomine, ad me ea perſcribere quæ iſthic in meum præjudicium fiebant, licet nequirent legitimè, me non præmonito, fieri. Et dum Schoockius affectibus Voetii indulgebat, in me ſcribendo ut ipſi placeret, atrociſſimas & teterrimas quaslibet calumnias, gratus Vobis hoſpes erat & in veſtra Urbe acceptiſſimus; & teſtimonium quod ab ipſo extortum fuerat, in judicio ceu bonum & validum admittebatur, licet contradictionibus ſcatens & æquivocationibus refertum, uti poſtea explicuit, debuiſſetque ipſius liber in me ante editus ipſum recuſabilem & ſuſpectum reddidiſſe; Sed poſtquam quaſdam pro me veritates confeſſus eſt, actio injuriarum ideo ipſi fuit

inten-

intentata, & quamvis eas tam evidenter comprobarit, ut de illis D. D. Groningani dubitare nequiverint, nondum tamen ideo apud Vos abſolvi potuit. Adeo ut videamini à quatuor annis, omni ope in id incubiſſe ut mihi manicas injiceretis & impediretis ne me defenderem dum vapulabam adverſario meo & is omnem ſuam rabiem & furorem in me effundebat.

Sed & inter rationes propter quas à Vobis Satisfactionem expecto, & hanc, ſi placet, reponam, nempe noluiſſe me illa vincula quibus me continebatis abrumpere, licet facillimum fuiſſet; & patienter pertuliſſe omnes injurias quas ab illo tempore retuli à Voetiis, nihil moliendo ad mei vindicias, eo quod viderem Vos toto veſtro corpore ſic eos protegentes, ut vobis intactis feriri à me nequirent; neque Vos volebam offendere. Ad quæ omnia enixè ac ſupplex pero, attendere velitis, ut quam expecto à Vobis Satisfactionem poſſim conſequi. Quod ſi aliam obtinere non dabitur, dignemini id ſaltem mihi concedere, quod vel graviſſimorum criminum reis denegari non ſolet, nempe ut per Vos ſciam quæ eſt ſententia quam in me latam ferunt, per quos judices lata ſit, quam habuerint cauſam fundamentalem eam ferendi; & quæ fuerint tum accuſationum tum probationum capita ex quibus me condemnarunt. Super his Deum veneror velit Vobis ea inſpirare conſilia quæ Gloriæ ſuæ promovendæ magis conducent & ex quibus majorem laudem & celebritatem referatis apud eos omnes quibus Virtus eſt in pretio, juſtamque rationem ipſe habeam me profitendi,

Nobiliſſ. & Ampl. D. D.

Vobis addictiſſimum

DES-CARTES.

Z
1011.13